

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**TÉMA SPORTU V ČESKÉ LITERATUŘE
VE 30. A 40. LETECH 20. STOLETÍ**

Vedoucí práce: prof. PaedDr. Vladimír Papoušek, CSc.

Autor práce: **Tomáš Bečka**

Studijní obor: Bohemistika – Anglický jazyk a literatura

Ročník: 3.

2017

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, by toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 4. května 2017

.....

Tomáš Bečka

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. PaedDr. Vladimíru Papouškovi, CSc. za přínosné rady, trpělivost, ochotu, lidský a profesionální přístup a čas, který mi poskytl při vedení této bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za podporu.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tématem sportu v české literatuře ve 30. a 40. letech 20. století. Nejprve jsem na základě dobové literatury zkoumal, o jakých sportech se psalo. Po vybrání čtyř klíčových děl pro mou práci jsem se soustředil na expresivní vyjadřování autorů spojené se sportem. Ilustroval jsem projevy postav, povětšinou spontánní, podle nichž se dílo řadí ke sportovní literatuře. Poté jsem charakterizoval sportovní slovník a jeho zásah do dobového diskurzu. Nakonec jsem určil typické obrazy pro sportovní literaturu.

K analýze jazykových forem jsem si zvolil chlapecké romány *Jan Kalista hockeyista*, *Kožený míč*, *Vydržte až do finišu* a román *Muži v ofsajdu*. Každé dílo obsahovalo lingvistické pojmy, jež pomohly charakterizovat tehdejší diskurz.

Abstract

This bachelor thesis is concerned with the topic of sport in the Czech literature in the 30's and 40's of 20th century. At first I discussed the question of the kinds of sports which appeared in the then literature. I chose four key works for my bachelor thesis and I focused on the expressive writing of the authors connected with sport. I illustrated the spontaneous speeches of the characters so that the work can be classified as sports literature. After that I characterized the sport dictionary and its relation to the then discourse. Finally, I determined the pictures which are typical for sports literature. For my thesis, I chose the novels *Jan Kalista hokejista*, *Kožený míč (Leather ball)*, *Vydržte až do finiše (Hang on to Finish)* and *Muži v ofsajdu (Men in Offside)*. Every work contained linguistic terms to help characterize the then discourse.

Obsah

1	ÚVOD	8
2	SPORT	9
2.1	Historie sportu.....	9
2.2	Definice sportu.....	12
3	SPORT V ČECHÁCH	14
3.1	Rozvoj sportu v Čechách ve 30. a 40. letech 20. století.....	14
3.2	Hokej v Čechách ve 30. letech 20. století.....	15
3.3	Hokej v Čechách ve 40. letech 20. století.....	17
3.4	Fotbal v Čechách ve 30. letech 20. století.....	18
3.5	Fotbal v Čechách ve 40. letech 20. století.....	19
3.6	Atletika v Čechách ve 30. a 40. letech 20. století.....	20
3.7	Lyžování v Čechách ve 30. a 40. letech 20. století.....	22
3.8	Sjednocení tělovýchovy a sportu.....	23
3.9	Ženy ve sportu.....	23
3.10	Obojživelníci.....	24
4	SPORTOVNÍ ROMÁNY V ČESKÉM DISKURZU	25
4.1	Emil Holan – Jan Kalista hockeyista.....	25
4.2	Karel Bureš – Kožený míč.....	28
4.3	Karel Poláček – Muži v ofsajdu.....	29
4.4	Jaroslav Žák – Vydržte až do finíše.....	30
5	SKLADBA SPORTOVNÍ LITERATURY	33
5.1	Expresivita sportovních románů.....	33
5.2	Obecná čeština jako typický znak sportovních románů.....	34
5.3	Anglické ekvivalenty jako součást sportovního slangu.....	35
5.4	Peritext díla.....	37

5.5	Odraz dobových médií.....	37
6	OBRAZY SPORTOVNÍ LITERATURY	40
6.1	Žáci a studenti.....	40
6.2	Nečestné jednání	43
6.3	Ženy ve sportu	45
6.4	Fanoušci	46
6.5	Z náhradníka hrdinou.....	48
7	ZÁVĚR.....	51
8	SEZNAM LITERATURY	54
9	PŘÍLOHA	57

1 ÚVOD

Tato práce, jak už samotný název napovídá, se bude zabývat tématem sportu v české literatuře ve 30. a 40. letech 20. století. Téma sportu v literatuře bylo vybráno záměrně, neboť mám ke sportovnímu odvětví blízko stejně tak, jako k literatuře v první polovině minulého století. Podobně jako dnes, i během 30. a 40. let, byl sport rozšířeným fenoménem. Už v předchozích letech se navíc přenesl ze sportovních rubrik denního tisku až na stránky knižních románů, a proto je zajímavé sledovat jeho obraz v dobovém kontextu.

Cílem práce je čtenáři ukázat, jak se v tehdejší době o sportu psalo. Jaké jazykové prvky autoři užívali, jaká byla jejich motivace a dopad užití těchto jednotek na celý text, které obrazy se nejčastěji objevovaly ve sportovních románech 30. a 40. let a proč tomu tak bylo.

Než se ale tato práce zaměří na samotnou interpretaci vybraných knih a jejich rozbor, je nezbytné nastínit historicky sportovní kontext konce první poloviny 20. století. Proč lidé sportovali, která vrstva společnosti nejčastěji pěstovala sport a dále, které sporty dosahovaly v tehdejší Československu největšího diváckého zájmu. Díky těmto informacím bude možné lépe veškerá díla interpretovat a pochopit záměry jednotlivých autorů. Jazyková stránka díla, především popis samotného děje sportovního utkání, pak bude porovnána s dobovým denním tiskem. Rovněž bude ukázáno, jaký vliv měla média na vytváření sportovního románu.

Samotná práce se ale nezaměřuje pouze na sport jako takový. Poskytuje i obrazy literatury, které jsou se sportem úzce spojeny. Ať už se jedná o žáky a studenty, kteří sport hojně provozovali, fanoušky, kteří neúnavně podporují své mužstvo nebo i nečestné chování, jež se na sportovištích taktéž leckdy objeví.

V poslední kapitole se práce zabývá myšlenkou, proč se autoři uchýlovali k psaní sportovních děl nejen pro děti a mládež, ale i pro dospělé a jakou roli hrál při tomto výběru právě sport.

2 SPORT

2.1 Historie sportu

Jelikož sport patří k hlavním tématům této práce, je důležité si tento pojem nejen definovat, ale také prozkoumat jeho dějiny. Sport můžeme považovat za fenomén 21. století, jehož základy, které známe v dnešní podobě, se budovaly na konci 19. a do poloviny 20. století. Ovšem sport má mnohem hlubší kořeny. Pohybová aktivita totiž provází lidstvo od nepaměti, neboť dobré fyzické předpoklady daly například pravěkému člověku větší šanci na přežití, ať už se jednalo jen o sběr anebo lov zvířat, při kterém se užívaly nové nástroje a zbraně.

Z pouhé nutnosti přežití se ale postupně stala zábava a člověk si sportem zpestřoval chvílky všedního dne. Jak cituje Michal Králík ve své publikaci *Právo ve sportu* Věru Olivovou, která napsala *Sport a hry ve starověkém světě. Některé z jednoduchých forem sportovního závodění se pravidelně objevují zřejmě již na vrcholu vývoje loveckých kultur a počátkem pasteveckých a zemědělských kultur, kdy pravidelnou součástí byly zápasy a závody v běhu, boxování, střelení, závody ve skocích, plavání, veslování, popř. jízdy na zvířatech a různé míčové hry.*¹

Nejstarší obdoby sportu by se tak daly hledat už u starověkých civilizací. Jednalo by se o starověkou Persii, Čínu, Mezopotámii, Egypt a samozřejmě starověké Řecko. Ze starověké Mezopotámie se dochovaly určité zmínky o sportování, ale jak Michal Králík ve své publikaci *Právo ve sportu* zmiňuje, nejednalo se o prožitkovou aktivitu, leč o získání si privilegia a zlepšení sociálního postavení. Ovšem sport jako takový se ve starověké Mezopotámii nikdy nestal dominantnějším prvkem jak tomu bylo jinde po světě.

Starověký Egypt se od výše zmíněné Mezopotámie lišil. Egypťané se hojně věnovali kráse lidského těla, v čemž jim pomáhal právě sport. Ovšem ani zde nechyběla fyzická aktivita. V Egyptě bylo k vidění mnoho tvrdých zápasů. Takto cituje Králík Věru Olivovou. *V tehdejších zápasech byly dovoleny všechny chvaty od hlavy po paty, rukama i nohama.*² Králík dokonce dokládá, že se v Egyptě konaly pravidelné závody. Vítěz pak získal odměnu v podobě dobytka, pláště a kůže.

¹ Králík, Michal, (2001), s. 60.

² Tamtéž, s. 62.

Nejrozvinutější sportovní kulturu bychom ale našli ve starověkém Řecku. Pro tuto oblast je zásadní období 8. století před Kristem. Nejenže v roce 776 před Kristem se uskutečnily první olympijské hry, v této době ale navíc napsal básník Homér epické básně *Ilias a Odyssea*.

Homér, básník, který s invencí génia, smyslem pro detail a barvivostí vytvořil epickou velebáseň *Iliadu*, a snad i *Odysseu*, podávající jedinečné písemné svědectví o hrách a soutěžích, kterému zaslouženě vyneslo označení „nejstaršího sportovního kronikáře.“³ Epická báseň *Odyssea* popisuje desetiletou cestu Odyssea zpět na rodný ostrov Ithaka po skončení trojské války. Králík cituje Homéra, který líčí veškeré nástrahy, jež musí hlavní hrdina překonat, aby se mohl vrátit zpět domů. Během nich plní úkoly, při kterých je potřeba značná tělesná aktivita. [...] *hned vyskočil, uchopil diskos, pořádně velký a tlustý a mnohem pádnější oněch, kterým v společných hrách byli zvyklí Fajáci házet, dokola zamáchal jím a pádnou pravicí mrštil.*⁴ Homér dále líčí výkony Odyssea, čímž nesporně dokazuje rozvoj sportovních aktivit ve starověkém Řecku. I v *Iliadě* Homér nezapomněl přiblížit sportovní náplň řeckých obyvatel, ke které patřily závody koňských spřežení, pěstní zápasy nebo běžecké závody.⁵

Dalším důležitým mezníkem v historii starověkého Řecku je rok 776 před Kristem. K tomuto datu se totiž váže konání prvních olympijských her v Olympii. Od jedné disciplíny se postupem času posunula celá akce až k pětidenní události, při které se soutěžilo v běhu, pětiboji, jezdeckých a vozatajských závodů, uskutečňoval se i výběr nejlepšího trubače a herolda, kteří pak ohlašovali soutěže a představovali závodníky.⁶ Řekové ve svém sportovním rozvoji zkombinovali nejen fyzické činnosti spojené s tréninkem nutným k obraně státu, ale i rozvojem těla a ducha, tak zvanou kalokagathii. V roce 391 po Kristovi ale byl císařem Theodosiusem I. vydán dekret, jenž zakazoval pohanské kultury, včetně olympijských her. První novodobé olympijské hry se pak zásluhou Pierra de Coubertina konaly až v roce 1896.

³ Králík, Michal, (2001), s. 65.

⁴ Tamtéž, s. 65, 66.

⁵ Tamtéž, s. 66.

⁶ *Kronika olympijských her 1896-1996*, (1996), s. 9.

Středověk bývá považován za dobu temnou. Ovšem to nevylučuje, že by středověk naprosto zanevřel na veškeré sportovní či tělesné aktivity. Nejčastěji se prosazovala rytířská kultura a s ní spojené rytířské turnaje. Rytíři patřili k obranné složce národa, byli pečlivě trénováni a následně vysíláni do boje. Podle Věry Olivové a její knihy *Lidé a hry* pořádal turnaje zpočátku jen panovník či bohaté šlechtické rody při důležitých událostech. Během rozvoje a rozmachu rytířství se ale podobné akce začaly rozšiřovat. Nejvíce se tyto soutěže prosazovaly ve Francii, odkud se rozšířily i do dalších částí Evropy. Turnaj byl brán především jako slavnost a příležitost k tomu, aby se sešli významní představitelé rodů.

Na těchto turnajích se preferovaly různé boje. Ať už se jednalo o skupinový boj či se v boji na život a na smrt utkali jen dva muži. Oblíbený byl i souboj jeden na jednoho, přičemž rytíři seděli na koni a nájezdem proti sobě se snažili jeden druhého shodit z koně pomocí dřevce, což je zhruba čtyřmetrová bodná zbraň.

Ani středověká literatura nezapomínala na pojem sport a jeho důležitost. Pietro Paolo Vergerio, profesor na univerzitě v Padově, byl prvním humanistou, který hlásal *právo muže na cvičení těla*.⁷ V roce 1430 pak florentský básník Mateo Palmieri vydává první novodobou práci *O olympijských hrách*. Na Palmieriho navazovali další učenci, ovšem nikdo z nich si nekladl za cíl znovu uspořádat olympijské hry. Girolamo Mercuriale napsal *De Arte Gymnastica (O gymnastickém umění)*, což je jeho nejslavnější dílo. Mercuriale se zaměřoval na lékařství, takže toto dílo lze také označit jako první kniha o sportovním lékařství.

V Anglii se pokusili o obnovu olympijských her v roce 1604 za podpory Jakuba I. Hry se nakonec uskutečnily čtyřicetkrát. I česká literatura se v době středověku vyslovila k zájmu sportu. Na rozdíl od italských autorů k tomu došlo až v první polovině 17. století zásluhou Jan Amose Komenského. Ten se ve své *České didaktice* nebo *Bráně jazyků otevřena* vyslovil o potřebě pěstovat sport, například šerm, jízda na koni nebo míčové hry. Význam olympijských her, především výchovný, zmínil Komenský i ve své *Všerápravě*. Stejně tak se o tomto sportovním svátku vyjadřoval například i Jean Jacques Rousseau, francouzský filosof a myslitel 18. století. Jak už bylo výše zmíněno, olympijské hry ale byly obnoveny až v roce 1896.

⁷ Zamarovský, Vojtěch, (2003), s. 212.

Tématem sportu se v 19. století zabýval ve své literatuře i Miroslav Tyrš, zakladatel tělovýchovného spolku Sokol. Tyrš čerpal především z odkazu antické společnosti, což dokládá jeho spis *Hod olympický*, v němž popisuje vzkvět olympiády a také jednotlivé disciplíny. Dále pak napsal *Náš úkol, směr a cíl*, kde vyjádřil své myšlenky a cíle.

2.2 Definice sportu

Vliv sportu na společnost je nezpochybnitelný, ať už jedinec sám aktivně sportuje, nebo patří k fanouškovské obci. Literární definice sportu je velice různorodá. Především se sport dělí na dva základní principy. První nazýváme vrcholová úroveň, kde se v první řadě hledí na výsledek, a poté se vyskytuje i druhé hledisko, které se soustředí na prožitek sportu a pobavení se u něj.

Pro svou různorodost je tak velice těžké sport přesněji definovat. Otázkou sportu se zabýval i již výše zmiňovaný Michal Králík, lektor Justiční akademie České republiky, ve své publikaci *Právo ve sportu*. Vymezil ho na těchto pět definicí:

- 1) *„definice sportu musí ve svém vymezení subsumovat již existující činnosti tradicí uznávané jako sport*
- 2) *alespoň v minimální míře by měla dokázat reagovat na budoucí vývoj sportu*
- 3) *funkčně a předmětově musí ohraničit aktivity pojímané coby sport od ostatních společenských jevů*
- 4) *je nezbytné, aby vymezila stěžejní charakteristické znaky a principy sportu*
- 5) *z hlediska podstaty prováděné činnosti odlišit a zdůvodnit, proč určitá činnost je sportem, a další nikoliv, přestože odpovídá charakteristickým znakům a principům“⁸*

Z tohoto přehledu je tak patrné, že sport lze jen stěží definovat jednou větou. Přesná definice sportu, která by obsahovala veškerá odvětví – sport závodní, rekreační, pro děti a mládež, pro seniory nebo sport divácký – neexistuje.

František Kožík se ve své knize *Vlajka vítězů* také neubráníl definici sportu. I když spíše, než o definici se jedná o zhodnocení sportu jako takového. „*Proto mám rád sport,“ říkal Václav Toníkovi, „že se tam bojuje čistě a bez záludností. Vyhrává*

⁸ Králík, Michal, (2001), s. 28.

*ten, kdo je silnější nebo rychlejší, kdo má víc vůle nebo charakteru, kdo dokáže přemoci svou slabost nebo bolest.*⁹ Autor takto pojal vysvětlení sportu a jeho klady, ovšem jak se v kapitole *Nečestné jednání* můžeme dočíst, ne vždy se ve sportu bojuje čestně a s těmi nejlepšími úmysly.

Otázkou, co je sport, se zabýval ihned na začátku své knihy *Vydržte až do finišu* i Jaroslav Žák. Humornými a lehce ironickými komentáři několika respondentů bylo čtenáři naznačeno vymezení sportu. Sám autor se přiklonil k definici, že *sport je fyzická námaha, dobrovolně podstoupená s použitím jistého důvtipu k získání harmonického vývinu svalů i jiných orgánů, sloužící k dosažení nejvyšších met na závodišti.*¹⁰ Žák klade důraz především na slovo *dobrovolně*, jelikož fyzická námaha může být dle autora i náročné pracovní zaměstnání, což do jeho definice sportu nepatří.

Sport v literatuře, především ve 30. a 40. letech, kdy ještě nebyl tolik rozšířený profesionalismus, je chápán jako výchovný prostředek. Sport člověka zoceluje nejen po fyzické stránce, ale i po té psychické. Člověk provozující sportovní aktivitu v sobě buduje typické vlastnosti sportovce – čestnost, zarputilost, pracovitost, zodpovědnost, spravedlivost a další atributy spojené s pěstováním sportu. Všechny tyto znaky jsou ve sportovní literatuře 30. a 40. letech detailně popsány, čímž přesně zachycují a pravdivě dokreslují tehdejší podstatu sportu. Sport tedy nejen baví, ale i vychovává. Proto je většina sportovní beletrie směřována k mládeži.

⁹ Kozík, František, (1969), s. 44, 45.

¹⁰ Žák, Jaroslav, (1971), s. 9.

3 SPORT V ČECHÁCH

Dobový kontext je důležitý při interpretaci veškerých literárních děl. Výjimkou nejsou ani sportovní romány, které by se bez historických souvislostí daly jen těžko hlouběji pochopit. Proto se v následujících kapitolách seznámíme se sportovním prostředím v Čechách ve 30. a 40. letech, aby následný výklad vybraných děl dostal přesnější obrysy.

3.1 Rozvoj sportu v Čechách ve 30. a 40. letech 20. století

Sport se v české zemi rozvíjel už na konci 19. století, ovšem tehdy ho pěstovala desítka, maximálně několik stovek nadšenců, kteří byli považováni spíše za podivíny. Výjimkou byla jen tělovýchovná organizace Sokol, založena roku 1862 Miroslavem Tyršem a Jindřichem Fügnerem, která navazovala na starověké Řecko. Zatímco tento spolek čítal na počátku 20. století již přes sto třicet tisíc členů, ostatní sporty stály teprve na startovní čáře.

Mezi lidmi se nejvíce prosazovaly sporty, které byly snadno přístupné. K nejoblíbenějším patřila cyklistika (i proto se první sportovní časopis jmenoval *Cyklistika*), dále veslování, lehká atletika a tenis. Postupem času se sportovní okruh rozšířil i o kolektivní sporty jakými jsou fotbal či hokej.

Na přelomu století už sport neodmyslitelně patřil k součásti společenského života i přesto, že byl leckdy přehlížen a opovrhovaný. Gut s Prchalem ve své knize *100 let českého hokeje* zmiňují, že tak bylo činěno středním stavem, který v Čechách a na Moravě diktoval normy společenského chování a etiky. Ani rodiče a profesorský sbor neholdovali sportovním aktivitám. Avšak tehdejší mladá generace se na názory ostatních neohlížela a dále se scházela na sportovištích. Popularizaci sportu si vzali na starost především studenti, hlavně co se týče kopané a hokeje. Rozvoj sportu na českém území měl hned několik důvodů.

Česká země byla na začátku 20. století součástí rakousko – uherské monarchie. Ale generace této doby se více přikláněla k západní Evropě. Nejenže odtud přicházela nová móda, literatura či technické vynálezy, ale také právě sport. Jednalo se především o Anglii a Francii. Právě tyto země bývají považovány za kolébkou fotbalu, respektive hokeje. Další pozitivum sportu našli lékaři. Ti stále častěji upozorňovali na zdravotní přednosti tělesných cvičení, při kterých se zoceluje nejen tělo, ale i duše.

Propagaci sportu podpořily i nejvyšší osobnosti českého státu. První prezident Tomáš Garrigue Masaryk rád jezdil na koni, ministr zahraničí Edvard Beneš naopak našel zálibu v lyžování. Mezi umělci se největší sportovní ikonou stal komik Vlasta Burian, jenž nastupoval za fotbalovou Spartu Praha. A ještě jeden fakt měl vliv na rozvoj sportu u nás. Po první světové válce totiž propukl kult krásy lidského těla. Nejenže časopisy zveřejňovaly slavné herce a herečky v drahých večerních šatech a oblecích, ale také publikovaly fotografie krásných a štíhlých dívek v koupacích úborech. Naopak muži se pyšnili svými vypracovanými svaly.

Všechny tyto aspekty tedy výrazně přispěly k tomu, že sportu se čím dál více věnovaly i zadní strany československých novin.

3.2 Hokej v Čechách ve 30. letech 20. století

Na počátku třicátých let dvacátého století ještě na českém území neexistovala ucelená ligová soutěž. Hrál se však bezpočet turnajů – v Praze, Mladé Boleslavi či Českých Budějovicích, kde se bojovalo o mistrovství jižních Čech. Nejlepším týmem republiky a zakrátko i v celé Evropě se stalo LTC Praha. V letech 1930, 1932, 1937, 1946, 1947 a 1948 totiž pražský klub vyhrál Spengler Cup v Davosu, což je nejstarší klubová soutěž v Evropě, na níž se tehdy porovnávaly nejlepší hokejové celky starého kontinentu. Tento klub navíc přišel s novinkou, která dosud neměla na českém území obdoby. Začal se totiž starat o mládež. Vzal si pod svá křídla talentované a nadšeně hrající děti, aby z nich vychoval dobré hokejisty.

Všichni bruslaři na českém území byli však závislí na počasí, protože v našem státě dosud nebyl vybudovaný stadion s umělou ledovou plochou. Do té doby museli vždy čekat na příchod mrazů, díky kterým mohli vyjet na rybníky nebo tenisové dvorce či fotbalová hřiště, která byla v dobách mrazu polévána. Vše se změnilo až na konci léta roku 1930, kdy se po dlouhých jednáních rozhodlo o postavení nového zimního stadionu s umělým ledem na Štvanici. Historicky první zápas na umělém ledě se tak sehrál 17. ledna 1931, kdy se utkaly týmy LTC Praha a kanadské Manitoby. Pro český hokej byla tato událost dalším důležitým milníkem v posunu tohoto sportu v ČSR. Hokejisté se už nemuseli spoléhat na mrazivé počasí, celosezónní ledová plocha přitáhla k hokeji nové bruslaře a Praha se navíc stala hokejovou křižovatkou, kde se střídaly nejen evropské týmy, ale i ty zámořské. Proto jsou počátky třicátých let považovány za jeden z vrcholů československého hokeje. Nejen kvůli výsledkům, kdy

se Československo stalo v roce 1933 mistrem Evropy, ale také pro vybudování tehdy moderního hokejového stánku. Po zmíněném šampionátu v roce 1933, který se konal právě v Praze, navíc nastala hokejová horečka. Necelý půl rok po turnaji se počet týmů v republice více než zdvojnásobil z šedesáti jedna mužstev na sto čtyřicet šest, kde hrálo celkem dva tisíce dvě stě sedmdesát registrovaných hráčů.

Při třetím utkání na štvanickém stadionu, kdy se proti Manitobě postavila československá reprezentace, se opět přepisovala historie. Poprvé totiž proběhl první rozhlasový přenos z hokejového zápasu, o který se postaral sportovní reportér Josef Laufer. Díky tomu tak mohli sportovní klání sledovat nejen fanoušci přímo na stadionu, ale i doma u svých rádiových vysílačů. Od té doby se pak Josef Laufer a s ním celý *tehdejší Radiojournal*, *nynější Československý rozhlas*,¹¹ pravidelně staral o komentované sportovní přenosy. Rozvoj rozhlasového vysílání se neomezil jen na lední hokej. Často se vysílal i fotbal, atletika či box a postupně se do vysílání zařadily zprávy z dostihového a turnajového sportu nebo z automobilových závodů.

Jádrem hokejového dění v republice byla samozřejmě Praha. V ní vládla tři hokejová mužstva. LTC čnělo nade všemi, ale směle mu mohla konkurovat Sparta či Slavie. Celoevropským trendem se pak stala zvyklost pořizovat si do mužstev posily z Kanady. Ty nejenže zvýšily v týmu konkurenci, ale zároveň přinesly do Čech cenné poznatky a nové metody tréninků. Tím nejslavnějším Kanadánem byl Mike Buckna, který se stal nejprve hráčem a trenérem LTC Praha a později i národního týmu. Zatímco s pražským klubem pravidelně dosahoval úspěchů, reprezentace marně čekala na zářivější úspěch.

Klubovému hokeji se ve druhé polovině třicátých let dařilo o poznání lépe než tomu reprezentačnímu. LTC Praha vládlo Evropě a na podzim roku 1936 byla dokonce založena ligová soutěž. První sezony se účastnily *pražské kluby LTC, Sparty a Slavie, Stadionu České Budějovice, BK Mladá Boleslav, SSK Vítkovice, HC Tatry a německého Trppauer EV. Troppau byl německý název pro Opavu*.¹² První titul pro sebe nijak překvapivě urvalo LTC Praha. Rozvoj hokeje měl za následek i to, že druhou sezonu hrálo ligovou soutěž místo osmi týmů čtrnáct. Třetí ročník se však kvůli válečným nepokojům odehrál až za dlouhých osm let.

¹¹ Laufer, Josef, (1955), s. 99.

¹² Gut, Karel; Prchal Jaroslav, (2008), s. 62.

3.3 Hokej v Čechách ve 40. letech 20. století

Za druhé světové války hokej zcela nevymizel. Původní ligovou soutěž nahradil vyřazovací turnaj vítězů deseti žup a dvou oblastí středočeské župy ve čtyřech skupinách se závěrečným čtyřčlenným finále.¹³ Reprezentační mužstvo po dobu války zcela zaniklo. Ovšem období válečné deprese přineslo i nezvyklý vzestup ledního hokeje. V roce 1945 totiž působilo v osmi stech sedmdesáti čtyřech klubech téměř dvacet dva tisíc hokejistů. A podobný pokrok udělal v tomto období i fotbal. Nárůst sportovců se konal jednak z důvodu, že za protektorátu nebylo jiné zábavy, ale také proto, že nacisté rozpustili tělovýchovné spolky, včetně Sokola, a tudíž lidé z těchto organizací vyhledávali sport v jiných klubech. Členové Sokola se ale nejvíce uplatňovali ve fotbalových mužstvech. Ve všech odvětvích nejenže rozšířili členskou základnu, navíc také dobře pracovali s mládeží a v neposlední řadě posílili vlastenecký charakter.

Nadšení po skončení druhé světové války se projevilo i ve výstavbě nových umělých kluzišť. Hned po Praze se mohli moderní stavbou chlubit v *Českých Budějovicích, Brně a Olomouci*. [...] *Do roku 1950 vyrostla hokejových stadionů rovná desítka.*¹⁴ Obliba hokeje a chuť po sportování přivedla činovníky nejrychlejší hry k myšlence uspořádat v Praze první poválečné mistrovství světa, které se nakonec uskutečnilo v únoru 1947. Pražské mistrovství přitáhlo k hokeji veliké davy lidí. Nejenže Štvanice byla na každý zápas vyprodána, další tisíce lidí pak hltaly sportovní přenosy ze svých vysílačů. Hokej pobláznil celou republiku a českoslovenští hokejisté se svým fanouškům odvděčili ziskem titulu pro mistry světa, který získali poprvé v historii. Tímto úspěchem odstartovali naši hráči první zlatou éru českého hokeje.

O rok později, tedy v roce 1948, se ve Svatém Mořici konaly první poválečné olympijské hry, na nichž Čechoslováci vybojovali stříbrné medaile. Vrcholem této generace pak byl světový šampionát 1949 ve Stockholmu. Československo prohrálo na turnaji jen jednou s USA, ale naopak poprvé v dějinách porazilo Kanadu (3:2). V posledním utkání zvítězilo ČSR nad Švédskem 3:0, a zajistilo si tak druhý mistrovský titul. Na dlouhá léta se však jednalo o titul poslední, protože tento úspěšný tým byl o rok později zlikvidován vládnoucí komunistickou stranou.

¹³ Gut, Karel; Prchal Jaroslav, (2008), s. 68.

¹⁴ Tamtéž, s. 72.

3.4 Fotbal v Čechách ve 30. letech 20. století

Fotbal má v Česku hlubší kořeny než hokej. Zejména proto, že je možné hrát tento sport po většinu roku na kdejakém hřišti. Ve třicátých letech proto zářilo na československém fotbalovém nebi hned několik mužstev, a nikoli jen jedno dominantní jako v hokeji. Až za hranice Československa se svou silou pyšnila Sparta, Slavia a také Viktoria Žižkov. Mezi mimopražskými kluby pak dominovaly Teplizer FK, dnešní Teplice.

Zatímco hokej se ve třicátých letech stále formoval a vylepšoval, fotbal byl už dávno zajetý ve svých kolejích, ze kterých neměl důvod vybočovat. Fotbalová scéna založila svou pravidelnou ligovou soutěž už v roce 1925, tedy o jedenáct let dříve než ta hokejová. Od roku 1924 už fotbalisté dokonce dostávali za své výkony peněžitou odměnu, čímž se stali profesionály ve svém oboru.

Na začátku třicátých let vládla československému fotbalu Slavia Praha, která v letech 1930, 1933 a 1934 vyhrála ligovou soutěž a v letech 1930 a 1932 i Pohár středočeské župy. V této době se už navíc plně rozhořela bitva mezi Slavii a Spartou, dvou nejlepších mužstev v zemi. Jejich první střet se konal v roce 1896 a od té doby jen nabývalo na dramatickosti a důležitosti vzájemných zápasů, které do hlediště táhla tisíce diváků.

Fotbalisté se mohli pyšnit i vylepšenými fotbalovými stadiony. *Roku 1923 totiž Sparta dokončila stavbu dřevěné tribuny se 1624 sedadly. Když na jaře 1934 lehla popelem, nahradila ji betonová stavba.*¹⁵ O rok později už v Praze vyrostl nový fotbalový stánek, který sloužil k velkým mezinárodním zápasům. Na Strahově byl vybudován Masarykův stadion s kapacitou pro padesát tisíc návštěvníků. Rovnat se mu mohly jen stadiony v Pardubicích, jenž byl otevřen v roce 1931, a ve Vítkovicích, který spatřil světlo světa v roce 1938.

Fotbal se ale nerozvíjel jen ve velkých metropolích. I v menších městech a na vesnicích se začaly míč a kopačky ujmát hlavního slova. *Prvními vlaštovkami z malých míst se roku 1937 stali fotbalisté z Doudlevců a Třebechovic pod Orebem.*¹⁶ K nim se postupně přidaly i SK Šlapanice nebo Slavoj Osek ze západních Čech.

¹⁵ Jelínek Radovan; Jenšík Miloslav a kol, (2005), s. 86.

¹⁶ Tamtéž, s. 104.

Jeden z největších úspěchů českého, potažmo československého fotbalu, se zrodil právě ve třicátých letech dvacátého století. Českoslovenští fotbalisté totiž vybojovali na mistrovství světa v Itálii v roce 1934 stříbrné medaile, když ve finále podlehli domácímu celku. Svým tažením pobláznili celý národ a jejich úspěch vyvolal v tuzemsku neskutečný ohlas. Lidé z domova zasílali svým hrdinům stovky telegramů, dopisů či balíků a zhruba dva tisíce fanoušků se vydaly přímo do Itálie, aby mohly zhlédnout finálový zápas. A jak už to tak bývá, velký úspěch reprezentace se kladně odrazil i v dalším zvýšení popularity fotbalu a sportu celkově. Rozpuk a rozvoj fotbalu u nás ale na konci třicátých let pozastavila druhá světová válka.

Pod přísným dohledem okupantů byl zakázán profesionalismus. Hráči už za své výkony nesměli pobírat peníze. Taktéž se proměnila klubová scéna, když týmy z pohraničí zanikly a na jejich místo přišly německé celky. Na konci roku 1937 čítala československá klubová scéna tisíc čtyři sta padesát čtyři klubů. Sto devadesát jedna z nich ale muselo být kvůli zabrání pohraničí vymazáno z fotbalové mapy. Po 15. březnu 1939 přišel fotbalový svaz o celkem dvě stě šedesát osm klubů, což byla tehdy skoro pětina.

Některé české kluby se musely i přejmenovat. *Bohemians museli proměnit v Bohemii a mladoboleslavská Aston Villa v Národní SK.*¹⁷ Na rozdíl od hokeje, který byl až na některé výjimky zcela ochromen druhou světovou válkou, fotbalové soutěže i přes omezení a odchod mnoha hráčů do války stále pokračovaly. Ovšem teror se přenesl i na sportovní pole, kdy se několikrát vydaly zákazy sportovní činnosti či stanné právo, jenž bylo vyhlášeno po nástupu Reinharda Heydricha do funkce říšského protektora a poté po atentátu na něj.

3.5 Fotbal v Čechách ve 40. letech 20. století

Přes veškeré útlaky ze strany nacistické vlády se ale fotbal v protektorátu hrát nepřestal. Ba co víc, dokonce se rozvíjel. Podobně na tom byl i hokej, který za druhé světové války taktéž dospěl k rozvoji. V létě 1940 se sehrál první ročník Českého poháru, který funguje dodnes. Další novinkou bylo i zavedení dorosteneckého mistrovství. Kvůli ztrátám na životech ve světové válce se ve sportu čím dál více myslelo na budoucnost a výchovu nových hráčů. Proto se fotbalový svaz rozhodl pro založení mládežnických soutěží.

¹⁷ Jelínek Radovan; Jenšík Miloslav a kol, (2005), s. 34.

Dusivá atmosféra utlačování ze strany německé armády ale nezabránila českému lidu navštěvovat fotbalová utkání. Průměrné návštěvy na zápasy velice vzrostly. Nejenže se lidé díky sportu na chvíli oprostili od každodenních situací a unikli tíživým starostem, navíc mohli dát průchod svým emocím a v zaplněném hledišti si možná i nejvíce uvědomovali národní sounáležitost.

Obrovský divácký zájem nepolevil ani po druhé světové válce. V sezoně 1946/1947 se spolu dvakrát utkala Sparta a Slavia. Na oba zápasy odvěkých rivalů pokaždé dorazilo čtyřicet pět tisíc diváků, což je do dnešní doby druhá největší návštěva v historii ligy.

Po válce ale nebylo vše růžové, jak by se mohlo zdát. Sportovní oblast byla znovu zasažena politikou, a to po únorovém převratu 1948. O rok později totiž došlo ke sjednocení československé tělovýchovy a sportu, čímž nastal fotbalový propad. (viz kapitola *Sjednocení tělovýchovy a sportu*) Komunisté naprosto zdecimovali Slavii Praha, před válkou jeden z nejúspěšnějších evropských klubů. Tehdejší vláda si našla obětího beránka a ukázala na toto mužstvo jako na třídního nepřítele, o kterém hovořila jako o buržoazně nacionálním klubu. Slavia tak přišla o veškeré vybavení, o hráče, musela se vzdát účasti v nejvyšší soutěži, byla nucena vystěhovat se ze svého stadionu na Letné a dokonce se musela přejmenovat. Z této situace se pražský klub vzpamatovával několik dlouhých let.

Ačkoli měl fotbal před hokejem v počátcích velký náskok, což se týkalo nejen základny hráčů, ale i celkového rozvoje, po konci druhé světové války a nástupu vlády komunistické strany, se všechny rozdíly smazaly. Hokej měl v poválečných letech dokonce navrch, když českoslovenští reprezentanti dvakrát ukořistili titul mistrů světa. Následné vykonstruované procesy se sportovci se ale nevyhnuly ani fotbalu, ani hokeji, a tak zanikly slavné generace hráčů, které mohly pro Československo získat řadu dalších ocenění.

3.6 Atletika v Čechách ve 30. a 40. letech 20. století

Atletika bývá považována za vůbec nejstarší sportovní úsek lidstva, jedná se totiž o sport běžců, vrhačů a skokanů.

Moderní atletika, jak ji známe v dnešní podobě, se začala rozvíjet až po první světové válce a především pak ve třicátých letech, kdy se ti nejlepší z nejlepších poměřovali na olympijských hrách, kde je atletika považována za královnu sportů. Ovšem kvůli celosvětové hospodářské krizi, která vypukla v roce 1929 a vrcholu dosáhla 1932 a také kvůli nástupu fašismu, se mezi lety 1932 až 1948 uskutečnily pouze troje Hry. Českoslovenští atleti vybojovali v tomto období pod pěti kruhy celkem patnáct medailí, přičemž mezi vrcholy patřilo zlato Emila Zátopka z olympijských her 1948 v Londýně.

Jak už bylo zmíněno, hospodářská krize zasáhla všechn život, a to včetně toho sportovního. Českoslovenští atleti tak neměli od svazu dostatek peněz pro výjezdy do zahraničí, aby se mohli porovnávat s evropskou či světovou špičkou. A proto se v těchto letech naše atletika nevyvíjela a nevzkvétala tak, jako na počátku 20. století. Nejen že chyběla finanční podpora, ale nebyl zájem ani o reprezentanty. Vrcholem třicátých let byly tři atletické události. V roce 1932 a 1936 se konaly Letní olympijské hry a rok 1930 byl ve znamení III. ženských světových her. Obě tyto olympiády byly však specifické.

Roku 1932 se totiž Hry konaly v Los Angeles a jen málo našich sportovců se vydalo za Atlantik. Československo vyslalo do USA sedm sportovců a někteří dokonce cestovali jen díky finančním sbírkám svých přátel. Nakonec vybojovala česká družina čtyři medaile, jednu zlatou, dvě stříbrné a bronzovou medaili.

Olympiáda 1936 se už nesla v duchu fašismu, takže do značné míry popírala svou ideologii světového míru. I přes pachut' nacismu se olympijské hry jako takové povedly a organizačně patřily ve své době k těm nejlepším. O tři roky později ale začala okupace ČSR a nálada se otočila o tři sta šedesát stupňů. Někteří atleti se zapojili do odboje a jiní se pokusili o útěk. Ne všem se ale povedlo utéci. Asi nejslavnějším atletem, kterého nacisté popravili, byl Evžen Rošický.

Čtyřicátá léta byla samozřejmě povětšinou poznamenána válkou. Atleti nemohli cestovat na zahraniční mítinky, a tak sportovali před domácím publikem, které se hojně shromažďovalo na všech sportovištích. Po válce, konkrétně v říjnu 1945, si na strahovský stadion našlo cestu dokonce dvacet tisíc diváků. Československá atletika, stejně jako hokejisté a fotbalisté, mohla po válečných letech

čerpat ze širší základny, což se projevilo na úspěšných vystoupeních při mistrovstvích Evropy, kde se naši reprezentanti brzy zařadili mezi ty nejlepší.

3.7 Lyžování v Čechách ve 30. a 40. letech 20. století

Zatímco letní období je spojováno především s fotbalem a atletikou, zima ve třicátých a čtyřicátých letech patřila hokeji a lyžování. To v té době nebylo ještě zcela považované za sportovní aktivitu, leč spíše radostí pro bohatší vrstvu národa. Ovšem už v období po první světové válce se lyžování rozvíjelo i na poli sportovním a českoslovenští reprezentanti patřili k favoritům soutěží.

Sjezdové lyžování se soustředilo především do horských středisek, zatímco běh na lyžích se v zimě provozoval po celé republice. Nejdůležitější ski kluby se nacházely v Praze, Jilemnici, Plzni, Českých Budějovicích, Ostravě nebo Novém Městě na Moravě.

Většina důležitých závodů, mezi které patří mistrovství světa v klasických disciplínách či Velká cena Československa, se ale odehrávala na slovenském území ve Vysokých Tatrách. Mezi klasické disciplíny spadal sjezd a slalom. Postupně se přidával i běh na 18 a 30 km, štafetový závod na 4 x 10 km a sdružený závod (skok a závod v běhu na lyžích). V roce 1937 se na území Československa, v Jánských Lázních, dokonce konala III. socialistická zimní olympiáda. Po sportovní stránce proběhlo vše hladce, ovšem hry byly využity i jako propaganda socialismu před fašismem.

Českoslovenští lyžaři byli dlouho považováni za nejlepší sportovce ve střední Evropě a leckdy porazili i těžko porazitelné severany. Na zimní olympijské hry do Lake Placid v roce 1932 se z finančních důvodů vydalo pouze pět lyžařů. Avšak hrstka reprezentantů znovu potvrdila nejlepší výkonnost mezi závodníky ze střední Evropy.

Popularita lyžování na území Československa i nadále rostla. V roce 1935 bylo Štrbskému Plesu přiděleno pořadatelství mistrovství světa. Do Tater se sjelo celkem třináct reprezentačních družstev, což byl do té doby vůbec nejvyšší počet. I přes neduhy počasí bylo toto mistrovství považováno za jedno z nejlepších, a tak se Čechoslováci opět představili světu jako nejen hokejový a fotbalový národ, ale i jako lyžařský.

Po válce umožnil socialistický systém rozvoj lyžování nejen sportovního, ale i rekreačního. Tomuto sportu velice pomohlo sjednocení tělovýchovy a sportu, stát taktéž přispěl zlepšujícími se materiálními podmínkami a *podpořil rozvoj lyžařství ve společenských organizacích a státních institucích*.¹⁸ Proto se mohlo české lyžování dále rozvíjet a výsledkem toho byla i zlatá olympijská medaile Jiřího Rašky z olympijských her 1968 v Grenobelu.

3.8 Sjednocení tělovýchovy a sportu

Po druhé světové válce se dostával život do starých kolejí jen těžko. A totéž platí i ve sportu. Vekou zásluhu na obnovení tělovýchovy nejen ve městech, ale i na vesnicích, měla Československá obec sokolská (ČOS), neboli Sokol, která navazovala na své předválečné aktivity. Plně však byla obnovena až v době Pražského povstání během 5. - 8. května 1945. Právě Sokol hrál velikou roli při sjednocení tělovýchovy a sportu na území Československa. Sjednocovací tendence byly pohlceny celou společností, nejen sportem, neboť pouze sjednocený lid se může účinně bránit atakům války a lépe obnovit chod státu. *Dne 27. 2. 1948 rozhodl Ústřední akční výbor Národní fronty o splynutí všech tělovýchovných organizací (spolků, klubů, svazů apod.) v celonárodní organizaci Sokol*.¹⁹ Tím pádem skončila samostatnost tělovýchovných a sportovních klubů. Zatímco lyžování z tohoto sjednocení těžilo, fotbalový svaz se sjednocení bránil. Jak již bylo výše poznamenáno, toto sjednocení prakticky zdecimovalo před válkou tak slavný klub, jakým byla Slavia Praha.

3.9 Ženy ve sportu

Nejen muži, ale i ženy se postupně probíjovávaly do sportovního prostředí. Na konci dvacátých let se nejvíce proslavila Eliška Junková, automobilová závodnice.

Na začátku září 1930 se pak v Praze konaly III. světové ženské hry, které nesly v Evropě mimořádný význam. A jen díky obětavosti a nadšení všech pracovníků byly ženské hry v Praze hodnoceny velice kladně. Soutěžilo se v lehké atletice, košíkové, házené či závodech kajaků a kánoí na 1 kilometr. Lehká atletika zahrnovala běh na 800 metrů, štafetu 4x100metrů, překážkový běh na 80 metrů, vrh koulí, hod diskem, hod oštěpem, skok do výšky a skok daleký. Celkem se sjely do československé metropole sportovkyně ze sedmnácti zemí, včetně Kanady

¹⁸ Kulhánek Otto, (1989), s. 192.

¹⁹ Tamtéž, s. 191.

a Japonska. Veškeré soutěže navštívilo padesát tisíc diváků. V tehdejší době se jednalo o návštěvnický rekord.

V této kapitole nemůže být opomenuta ani legenda krasobruslení Alena Vrzáňová, jenž se na sklonku čtyřicátých let postarala o rozvoj tohoto sportu v Československu, a to především díky zisku zlaté medaile z mistrovství světa roku 1949. Popularitu krasobruslení dokresluje Vrzáňová ve své autobiografii *Na bruslích do světa. „Všechny soutěže se odehrávaly pod širým nebem [...] Kolem kluziště nezůstalo volné místo, i blízké stromy byly obsypané diváky.”*²⁰ Vedle ní se v atletice, konkrétně v hodu oštěpem, začala prosazovat Dana Zátopková.

3.10 Obojživelníci

Nejen na začátku dvacátého století, ale i ve třicátých a čtyřicátých letech, byl ve sportu k vidění jev, jenž je v dnešní době skoro nemožný – jednotlivci se věnovali více sportům najednou, jednalo se o tak zvané obojživelníky. Po většinu roku nastupovalo několik hráčů za fotbalové mužstvo, ale jakmile udeřily první mrazy, vyměnili kopačky za brusle a hokejky. Častá kombinace dvou sportů byl také fotbal a tenis či hokej a tenis. Až do šedesátých let dvacátého století někteří hráči kombinovali dva sporty dohromady. Ovšem po zavedení profesionalismu v hokeji, kdy hráči byli za své výkony placeni, se obojživelníci vytratili, neboť časově ani fyzicky se už dva sporty nadále nedaly skloubit dohromady.

²⁰ Vrzáňová, Ája; Kohoutová, Alena, (1993), s. 18.

4 SPORTOVNÍ ROMÁNY V ČESKÉM DISKURZU

V době mezi třicátými a čtyřicátými lety dvacátého století se v české literatuře psalo o široké škále sportů. Nejčastěji si autoři vybírali fotbalová témata, dále atletiku, hokej a skautská odvětví. Česká literatura taktéž nabízí naučné publikace o jednotlivých sportech, a to nejen domácích, ale například i japonských bojových uměních. V českém kánonu nalezneme během tohoto období mnoho slavných děl, ve kterých figuruje sport jako důležité, ne-li dokonce jako hlavní téma celého díla. Ať už se jedná o Karla Poláčka a jeho knihu *Muži v ofsajdu*, *Hoši od Bobří řeky* Jaroslava Foglara anebo známého komika a člena fotbalové Sparty Vlastu Buriana, jenž vydal dílo *Klub fotbalových panen*. Burian ale nebyl jedinou výjimkou, kdy samotní sportovci vydávali knihy. Například bývalý československý hokejista Jan Arnold Pallauš napsal ve třicátých letech vzpomínkovou knihu *Haló, zde redaktor Laufer* a v padesátých letech pak dle vlastních zážitků *Mušketýři s hokejkou*. Ke sportovní tematice se přidal i Ondřej Sekora, jenž je znám především jako autor dětských knížek. V roce 1934 vyšly jeho reportáže z cyklistického závodu Tour de France.

Jednou ze základních knih této práce je dílo Karla Poláčka *Muži v ofsajdu*, dále kniha Jaroslava Žáka – *Vydržte až do finiše*, Karla Bureše – *Kožený míč* a dílo Emila Holana – *Jan Kalista hokejista*. Ve všech těchto knihách je ústředním motivem sport, který ovlivňuje každodenní život hrdinů. Zároveň byly tyto publikace vybrány i proto, že se v nich odráží dobový kontext, charakteristické povahy postav doby první republiky a taktéž se zde objevuje typická mluva sportovních fanoušků, která nastiňuje sportovní charakter díla. Jako sekundární texty této práce pak slouží knihy Františka Kožíka *Vlajka vítězů* a Vlasty Buriana *Klub fotbalových panen*. Tato díla obohacují především analýzu kapitoly *Obrazy sportovní literatury*, neboť slouží jako podpůrný materiál v komparaci jednotlivých děl.

4.1 Emil Holan – Jan Kalista hokejista

Emil Holan napsal v roce 1940 chlapecký román z hokejového prostředí, který reflektuje sportovní dobu třicátých a čtyřicátých let. Hlavní postava Jan Kalista je studentem kaplického gymnázia. Ve škole prospívá s vyznamenáním, jeho třídnímu Hrubanovi se ale nelíbí, že on a jeho spolužáci hrají o víkendech hokejové zápasy. Kalista, jakožto nejlepší hráč, se nadále účastní hokejových zápasů i přes zákaz učitele a svého otce. Jeho touha po hokeji je tak silná, že dokonce uteče z domu, aby mohl se

svým kamarádem odjet do Prahy na mezistátní zápas Československo – Švédsko, neboť v reprezentačním dresu hraje jeho stejnojmenný bratranec. Náhoda tomu chtěla, že mladý student se při tomto utkání dokonce dostal na led a vstřelil vítěznou branku zápasu. Po příjezdu do Kaplic byl všemi spolužáky oslavován, včetně přísného profesora Hrubana, který nakonec jeho útěk z domova pochopil a u otce Jana Kalisty se přimluvil, aby nechal Jendu nadále hrát hokej.

V knize *Jan Kalista hokejista* autor Emil Holan skvěle odráží dobové poměry a fungování sportu na vesnici. Jak bylo již v kapitole *Hokej v Čechách ve 30. letech 20. století* řečeno, ani rodiče, ani učitelé nijak neprosazovali sport, ba naopak, rázně jej utlačovali. A totéž Holan vykreslil už v první kapitole tohoto chlapeckého románu. Otec Jana Kalisty, Antonín Kalista, hospodářský úředník, jde do školy, aby se optal na prospěch svého syna. Profesor Hruban je s prospěchem spokojen, ovšem stěžuje si na špatné chování, které působí sport, jež Jan provozuje mimo školu. Mladí kluci se nejvíce věnují hokeji, čemuž by pan profesor udělal nejraději přítrž. Otec Antonín pak s kantorem vřele souhlasí. Tímto obrazem Holan vykreslil dobový kontext, kdy mladí studenti i přes odpor ostatních prosazovali veškerý sport. Chlapci totiž nejenže rádi pěstovali lední hokej, ale v létě také fotbal nebo box. Jedinou postavou mezi dospělými, která se zastávala sportu, byl učitel tělocviku, který se rád chodil dívat na utkání chlapců.

V tomto díle není jen povedeně vykreslen postoj studentů, kantorů a rodičů ke sportu. Holan taktéž dokázal zachytit příklon mladé generace k západnímu světu. Jan Kalista a ostatní spolužáci rádi četli *Bufallo Billa* nebo *Texaského Jacka*.²¹ Bufallo Bill proslul jako postava nedomyslitelně patřící k Divokému západu, kde se živil jako lovec bizonů. Tohoto hrdinu nejvíc zpropagoval Edward Judson, který s Bufallo Billem napsal přes dvě stovky románů. Texaský Jack je taktéž jeden ze symbolů Divokého západu, když se proslavil jako scout, herec i kovboj.

Chlapci si rádi četli tuto literaturu, přičemž i s četbou tohoto tématu se kantoři neradi stýkali, což dokazuje nejen Holanův chlapecký román. Stejně téma vykreslil i Jaroslav Žák ve svém románu *Cesta do hlubin studákovy duše*. Místo toho, aby žáci pozorně sledovali průběh výuky, raději si pod lavicí četli povídky z Divokého západu.

²¹ Holan, Emil, (1940), str. 11.

Emil Holan nevynechal ani účinky sportu mimo sportoviště. Dle dobových materiálů bylo totiž hojně psáno, že sport utužuje nejen tělo, ale i charakter. Toho Holan využil při popisování chování jednotlivých spolužáků a spoluhráčů. Kluci neuznávali sobectví ani postranní intriky a raději se postavili za svého kamaráda, přičemž sami měli u profesora trest, než aby nějakým způsobem zradili svého spolužáka. Takto chrabře jsou postavy hlavních hrdinů vykresleny. Totéž ale můžeme sledovat i v románu Karla Bureše – *Kožený míč*. I zde Bureš popsal nejen dobré účinky sportu, co se týče tělesného zdraví, ale i férovost a smysl pro zodpovědnost, které se při sportovních kláních pěstují.

Zajímavou kapitolou hokejového románu je ta, ve které mladý Kalista nemůže hrát hokej, jelikož mu to jeho otec na popud profesora Hrubana zakázal. Celý tým se radil, jak zařídit, aby Kalista, coby nejlepší hráč, mohl v dalším utkání nastoupit. Spoluhráči mu tedy poradili, ať nastoupí pod falešným jménem. Jan Kalista si vybral jméno *John Fanda*.²² Příjmení Fanda není nikterak netypické, ale křestní jméno má jednoznačně anglický původ. V hokejových kruzích totiž nebylo výjimkou, že někteří Kanadané hráli v Čechách a Holan tohoto faktu využil. Nejen že tito hráči nastupovali v českých klubech, samotné kanadské celky často nastupovaly proti českým týmům, což Holan do svého románu taktéž zakomponoval.

Navíc bylo v době první republiky běžné, že žáci a studenti se všemožně maskovali, aby unikly právě unikli pozornosti kantorů. Jan Kalista použil v tomto případě falešné jméno. Vlasta Burian ve své knize *Klub fotbalových panen* popisuje, že hráči fotbalu, taktéž studenti, se během zápasu maskovali falešnými vousy, aby nebyli svými kantory odhaleni.

Celý román odráží dobovou atmosféru hokeje a venkova. Chlapci, jakožto sportovci, byli vykresleni jako čestní a poctiví kluci se smyslem pro spravedlnost. Rádi sportovali, oslavovali vítězství a přijímali porážky. Odpůrci sportu, pan profesor i tatínek Kalisty se nakonec přiklonili k chlapcům a taktéž našli ve sportu zálibení.

²² Holan, Emil, (1940), s. 111.

4.2 Karel Bureš – Kožený míč

Roku 1947 napsal Karel Bureš román *Kožený míč*, který mapuje radosti a strasti čtrnáctiletého Jana Příbáše. Ten nejraději hraje fotbal se svými vrstevníky na louce za vesnicí, kde ve svém klubu Viktoria je nejen nejlepším hráčem, ale i kapitánem. Chce být sedlákem po otci, který fotbalu a sportu všeobecně příliš neholduje, ovšem rád by přitom stále hrál fotbal. Jenda nalezne spřízněnou duši u malíře Prokopa, jenž žije ve stejné vesnici. Malíř Prokop totiž v mládí také sportoval a vášni pro sport rozumí. Příbášovi doporučil, aby opustil svůj tým Viktoria a přidal se do městského klubu Meteor, který hraje skutečnou ligu. Po svolení otce se Jan připojuje k mužstvu, avšak záhy poznává, že městští spoluhráči nehrají fair nejen na hřišti, ovšem i mimo něj. Nakonec opouští Meteor a vrací se zpátky do milované Viktorie.

Podobný obraz jako u Holana můžeme taktéž vidět v knize Karla Bureše. I zde se děj chlapeckého románu odehrává na vesnici, ale místo hokeje zde hlavní sportovní úlohu převezme fotbal. Ústřední postava, Jan Příbáš, je nejlepším fotbalistou ve vesnici a zároveň kapitán mužstva, jež sám založil. Jeho tatínek pracuje jako sedlák a právě Jan má po něm statek zdědit. Ovšem mladý Jenda se vidí jak sedlákem, tak slavným fotbalistou zároveň a v průběhu díla se skutečně, i přes nemalý odpor otce, dostane do organizovaného klubu. Avšak záhy pozná, že pravou radost ze sportu má jen se svými kamarády na venkově.

Už na prvních stranách díla autor dlouze popsal vztah Jendy k fotbalu, který je velice kladný a sama hlavní postava popisuje sport jako umělecké dílo. Naopak jeho otec a zbytek dospělých ve vesnici nemají pro sportovní aktivity sebemenší pochopení a staví se proti němu. Tudíž i Bureš věrohodně zachytil dobový kontext v postavení vztahu dospělých, zejména rodičů, k této volnočasové aktivitě mládeži.

U Holanova *Jana Kalisty hockeyisty* jsme si mohli povšimnout, že jediným, kdo prosazoval sport, byl učitel tělocviku. Bureš stejně tak zakomponoval do své knihy postavu, jež holduje sportu. Zatímco v prvně zmíněné knize byla role učitele jen nepatrná, v *Koženém míči* je jednou z hlavních rolí celého díla postava malíře, který chlapce ve fotbalu podporuje. Malíř Václav Prokop se vymykal z dosavadních kolejí. Coby čtyřicetiletý muž stále miloval sport, čemuž ostatní jeho vrstevníci nerozuměli, neboť sport byl doménou především mladých studentů.

Knihy Karla Bureše je oproti vyprávění o Janu Kalistovi více dílem lyrickým. Často můžeme zachytit Příbánovy myšlenky o fotbale, jeho pocitech ze hry nebo obavy z jeho otce, který nesouhlasí s jeho aktivitou.

Na rozdíl od Holana, který vyobrazil fungování hokeje pouze na vesnici, Bureš v *Koženém míči* popsal nejen fotbal na venkově, ale i postavení fotbalu ve městě a fungování skutečného mužstva. Jan Kalista taktéž zavítal do Prahy a zúčastnil se zápasu reprezentačního mužstva, ovšem Bureš hlouběji a ve více kapitolách seznámil čtenáře s městským klubem. Pro umělce nejen první poloviny dvacátého století byla základem vesnice, nikoli velké město, a proto Bureš poněkud kriticky, ovšem zároveň realisticky, nahlížel na městské prostředí. Autor knihy vyobrazil vesnici jako klidné místo, kde sportovní duch a fair play vítězí nad nečistými úmysly. Naopak prostředí města chlapcovi z vesnice nesvědčí a ani měšťané nemají pro návštěvníka z venkova pochopení. Jenda se zde setkává s intrikami a zjišťuje, že moc a peníze mají převahu nad čistotou sportu.

4.3 Karel Poláček – Muži v ofsajdu

Jedno z nejslavnějších děl Karla Poláčka vyšlo původně pod názvem *Muži v ofssidu* (1931), avšak v průběhu let se jeho titul počestil na *Muži v ofsajdu*.

Toto dílo se naprosto vymyká od předchozích dvou knih. Liší se nejen svou dějovou linkou, která je mnohem širší a nezaměřuje se pouze na sportovní dění, ale i ve výrazových prostředcích. Můžeme si povšimnout především výraznější expresivity, která je pro Karla Poláčka typická. Zejména první polovina knihy je založena na fotbalových výrazech a fanouškovských výkřicích, které čtenáře okamžitě vtáhnou do sportovního prostředí.

První dvě knihy se zaměřují na sportovce jako takové. Od prvních dvou zmíněných románů se toto dílo odlišuje především fabulí. Poláček se totiž nezaměřuje pouze na sportovní dění, samotné sportovce a jejich osudy. Jan Kalista i Jan Příbáň byli aktivními hráči hokeje, respektive fotbalu. Naopak Poláček popisuje život fotbalových fanoušků, jejich vášeň pro hru a podporu jejich klubu, což vyplývá už z podtitulu knihy *Ze života klubových přívrženců*.

Hlavní postavou románu z roku 1931 je Emanuel Habásko mladší, zkráceně Eman. Patří mezi skalní fanoušky Viktorie Žižkov, díky které se dostal do sporu s Richardem Načeradcem, jenž patří k vášnivým příznivcům Slavie, která se řadí k hlavním a odvěkým rivalům Žižkovských. Jejich konflikt se vyostří natolik, že oba skončí na policejní stanici. Nakonec se z nich však stanou dobří přátelé. Nejenže pan Načeradec nabídne Emanovi práci, ale ještě více je pojí fotbalové pouto, i když oba straní jinému mužstvu. Přes časté spory je totiž spojuje láska k fotbalu, což dokumentuje důležitost tohoto sportu za první republiky.

V díle se navíc objevuje i romantická zápletka mezi Emanem a Emilkou Šefelínovou. Ani v tomto rámci se Eman neodproštuje od fotbalové vášně a Emilku naučí nejen celou sestavu Viktorie Žižkov, ale i pravidla, aby s ním mohla chodit na fotbalové zápasy. Jelikož Emilka má Emanu ráda, vše se správně naučí. Emanova láska k ní je tak do jisté míry znovu podmíněna láskou k fotbalu. Poláček tímto ukázal mentalitu fanoušků, když dokázal vyobrazit až fanatického přívržence, který se ani na chvíli nedokáže oprostít od „svého“ klubu.

4.4 Jaroslav Žák – Vydržte až do finiše

Knih Jaroslava Žáka byla vydána v roce 1939, avšak kvůli německé cenzuře byl prvotní obsah poněkud upraven. V této knize dal Žák čtenářům možnost nahlédnout na téma sportu opět v jiném kontextu, než jaký nabídl Holan s Burešem či Karel Poláček. Dílo *Vydržte až do finiše* totiž není typickým románem se zápletkou a vyvrcholením. Žák se nezaměřil na vypravování příběhu o sportovci či sportovních fanoušcích v jedné ucelené fabuli, neboť pro něj byla dějová linka zeslabená a podána jako sekundární fakt. V deseti kapitolách se tedy zaměřil na popis nejrůznějších sportů. Žák samozřejmě vyobrazil několik sportovních příběhů, avšak tyto malé povídky sloužily pouze k lepšímu vyobrazení sportu. Každé sportovní odvětví totiž obsahovalo několik podkapitol, které obsahovaly střípky příběhů, jenž postupně čtenář dává dohromady a vytváří si celkový obraz daného sportu.

Během kapitol promlouvá přímo ke čtenáři a dané oddíly pak na sebe nijak nenavazují. Celkem se autor dotkl čtyřiceti sedmi sportů. Nejvíce upřednostňuje atletiku v čele s běžci jakýchkoli tratí, skokany do výšky a dálky nebo vrhači kladivem, koulí či diskem, jakožto nejstarším sportovním odvětvím historie lidstva.

Autor knihy nezapomněl ani na lyžování, které bylo v Československu velice oblíbené, ať už sjezdové nebo běh na lyžích. Dále se zaobírá i tak zvanými obojživelníky, tedy lidmi, kteří se věnují více sportům najednou.

Žák hledí na každý sport s pro něj typickou dávkou nadhledu a na každém sportovním stanovišti přidá několik humorných a ironických poznámek. Od prvních stran knihy není pochyb o tom, že se jedná o dílo založené na sportu. Na prvních třech stranách jsou totiž ve formě ankety rozprostřeny nejzajímavější odpovědi na dotaz, co je vlastně sport a v dalším průběhu se pak Žák pouští do seznamování čtenáře s jednotlivými disciplínami.

Ani Jaroslav Žák se ve svém díle nevyhnul anglickým termínům. Ze všech zkoumaných knih obsahuje toto dílo nejvíce anglických ekvivalentů. Je to spojeno i s tím, že autor předpokládá znalost čtenáře v daném sportovním okruhu. Například v *Lidových novinách* se velice často vyskytují ve sportovním kontextu slova jako team, meeting či sportsman, což Žák s oblibou a četností ve svém díle užívá. Někdy se ale může zdát, že Žák užívá až nadmíru anglických výrazů, které leckdy mohou působit ironicky či v dané větě dokonce nadbytečně. První vydání totiž vyšlo v roce 1939, tedy už za vlády německého nacismu. Navíc její původní znění bylo cenzurou změněno, a tak autor musel některé pasáže vynechat. Užívání přejatých slov z angličtiny tak může vypadat jako skrytý boj proti fašismu.

Stejně jako Poláček, ani Žák se nevyhýbá obecné češtině, o které pojednává kapitola Obecná čeština jako typický znak sportovních románů. Vzhledem k častému popisování jednotlivých sportů však ubylo místo pro fanouškovské výkřiky. To ale neznamená, že se jim Žák zcela vyhnul. V následující promluvě sportovního fanouška zahrnul nejen tvar obecné češtiny v podobě slova *sejr*, ale i protetické v. „*To je sejr, vid'te?*“ [...] „*Von je mistr v driblingu,*“ poučoval ho pán, „*von kličkoval sám se sebou, až se voklamal.*“²³ Autor navíc zařadil do výpovědi i specifickou terminologii, neboť dribling neboli driblovat se velice často užívá ve spojení s fotbalem. Jedná se o *vedení míče a postup s ním při kličkování, unikání, uhýbání soupeři*,²⁴ což prozřetelně sám Žák vysvětlil ihned v dodatku. Na tomto úryvku lze dokumentovat i to, že Žák, na rozdíl od Holana, Bureše a Poláčka, užívá pro vyjádření humoristické prvky a ironii. I ta je totiž součástí fanouškovských výkřiků nebo vzájemných promluv. Ve větší míře

²³ Žák, Jaroslav, (1971), s. 71.

²⁴ Kraus, Jirí a kol, (2009), s. 188.

ji však používal jen Žák, když ironii dává do popředí nejen při promluvách fanoušků, ale i při popisování některých sportů.

5 SKLADBA SPORTOVNÍ LITERATURY

5.1 Expresivita sportovních románů

Literární romány zaměřené na sport se v mnoha ohledech liší od románů na jiná témata. Především se zde setkáváme s charakteristickou expresivitou pro sportovní díla, s typickým žargonem a speciální řečí. Co se týče expresivity, jedná se o *lingvistický citový vztah mluvčího vyjádřený různými jazykovými prostředky, citové zabarvení*²⁵. Podobná specifikace platí i u žargonu, což je *lingvistický způsob vyjadřování určité společenské skupiny nebo pracovního společenství, případě i hantýrka*²⁶.

Na hokejová či fotbalová utkání docházel ve třicátých a čtyřicátých letech velký počet fanoušků. Ti podporují svůj tým a leckdy se někteří z nich odváží k výkřikům, jimiž zaujímají určitý postoj. Buď mají podpořit jejich oblíbené mužstvo, anebo zesměšnit soupeře. Výkřiky, skandování a hlasitá náklonnost k jednomu z mužstev ke sportovním akcím nepochybně patří a sportovní romány s těmito, většinou expresivními složkami, velice dobře pracují.

Spontánní výkřiky taktéž zachytil i Emil Holan. *Zvolání Pepo, přeraž mu hnáty*²⁷ sice poněkud surověji naznačuje oblibu některého z týmů, ale zapadá do mluvy běžných fanoušků. Ti při zápasech neskrývají své emoce a autoři sportovních románů dokáží tyto nálady vykreslit právě pomocí těchto výkřiků. Expresivita vyjádření pak dává nahlédnout na text jako na dva simultánní děje, kdy se první akce odehrává na sportovišti a druhá pak mezi diváky. Čtenář sleduje tyto dvě situace, přičemž zvolání fanoušků může odlehčit napětí od samotného sportovního přenosu.

Samotný výkřik pozorovatele může ale naopak celý boj ještě vystupňovat. Takový příklad naznačil Karel Poláček ve svém románu *Muži v ofsajdu. Pláničko, ty můj kluku zlatej!*²⁸ komentuje prvotní nadšení fanouška, když vidí, že gólman Plánička znovu bude hájit branku jeho oblíbeného týmu, v tomto případě Slavie. Tímto citově zabarveným zvoláním oslovil nepřímo samotného Pláničku, a vyjádřil tak náklonnost tomuto hráči. Slovo *zlatej* navíc vykřikl v nespisovném tvaru obecné češtiny.

²⁵ Kraus, Jirí a kol, (2009), s. 227.

²⁶ Tamtéž, s. 870.

²⁷ Holan, Emil, (1940), s. 19.

²⁸ Poláček, Karel, (1982), s. 32.

5.2 Obecná čeština jako typický znak sportovních románů

Obecná čeština tedy působí v mluveném jazyce, avšak postupně se rozšiřuje i do literatury. Lze ji definovat jako *homogenní mluvený jazykový útvar převládající s některými prvky na území Čech a Moravy*.²⁹ V mluveném jazyce je často naznačena buď protetickým v, což je přidání hlásky na začátek slova většinou před samohlásku o, například *on* se změní ve *von*, anebo nespisovnou koncovkou, *dobrý* -> *dobrej*.

Na čtenáře tedy text působí mnohem přirozeněji s těmito nespisovnými tvary, čímž se zajišťuje i lepší čtivost celého textu. Nespisovné výrazy hovorové češtiny se na těchto veřejných místech často objevovaly a stále objevují. Mluva jednotlivých postav je dána prostředím, časem a událostí, které se hrdina účastní. Ačkoli patří fotbalový či hokejový zápas mezi formální události, na těchto místech jsou podobné výkřiky akceptovány, až vítány, tudíž se nejedná o společenské faux pas. Poláček i ostatní spisovatelé byli s touto formou jazyka sportovních nadšenců obeznámeni, a proto ji vhodně převedli do svých děl.

Důležité je si povšimnout, že jednotlivá zvolání od fanoušků či diváků nejsou nijak dlouhá, ba naopak. Tyto výkřiky mají být pokud možno co nejkratší, nejúdernější a v neposlední řadě mají pobavit i okolní obecenstvo. Krátkost a údernost promluv naznačuje, že se navíc jedná o výkřiky spontánní, nikoli dopředu plánované. Autoři těmito zvoláními vystihli nejen atmosféru utkání, ale taktéž míru oficiálnosti a ráz komunikátu. *Ten je dán komunikační situací, celkovým charakterem objektu a vztahem původce projevu (komunikanta) k objektu*.³⁰ Fanoušek volí tato slova proto, že se nachází v davu, čímž patří do veřejného prostředí. Zároveň ale produkuje nepřipravené promluvy. Taktéž užije přesný jazykový kód, který je hoden daného sportu, aby bylo jeho projevu porozuměno. Jazykovým kódem se myslí specifická terminologie, která patří do určitého diskurzu.

Expresivita sportovní tematiky je navozena i na první pohled obyčejnými slovesy, které dodávají celému ději dynamiku a přesně zapadají k dané situaci ohledně fotbalového dění. Pohybová verba jako *zachytil, přihrál, míč mu prohodil Kohout s pravé spojky*³¹ dobře vykreslují celý obraz fotbalového zápasu. K tomu se pak přidávají i další fotbalové termíny, mezi které patří vyjmenování všech fotbalových

²⁹ Cvrček, Václav, a kol, (2010) s. 24.

³⁰ Chloupek, Jan a kol, (1991), s. 66.

³¹ Bureš, Karel, (1947), s. 65.

postů. Emil Holan a Karel Bureš užili stejnou strategii vyprávění, kdy se zaměřili nejprve na popsání jednotlivých postů a následně i na samotný komentář hry. Tento záměr rozhodně není náhodný, neboť podobná motivace popisu byla častá i v dobových novinách, takže čtenář je o to více vtažen do děje a zároveň je mu tím nabídnut co nejdokonalejší a nejvěrohodnější komentář utkání. Zatímco v zimě se denní tisk soustředil ve sportovní sekci především na lední hokej, v létě plnily stránky novin zprávy z fotbalového prostředí, a to nejen z československého prostředí, ale z celé Evropy. Podobnou strukturu popisu sportovního přenosu podal i Poláček, který však vynechal celistvé představování jednotlivých postů a zaměřil se na samotný průběh hry. To však neznamená, že by Poláček pozice fotbalistů vynechal. Pouze je začlenil přímo do popisu utkání.

Expresivní složka Poláčkova díla *Muži v ofsajdu* se v tomto případě zakládá na projevech fanoušků. Ti většinou povzbuzují mužstvo a vyjadřují podporu. Oproti *Janu Kalistovi hokejistovi a Koženému míči* se u Poláčka nevyskytují jen běžné výkřiky, ale i časté dialogy, kde se obecná čeština mísí se spisovným jazykem, což ještě více evokuje prostředí sportu, v tomto případě fotbalu. Spisovnou češtinu užívá sám autor při vyprávění děje, zatímco obecná čeština je typická pro samotné postavy. Navíc zasazení fotbalové terminologie do běžného hovoru naznačuje humornou stránku tohoto díla.

5.3 Anglické ekvivalenty jako součást sportovního slangu

Poláček si často pomáhá anglickými ekvivalenty jako například *fair*, *leadry*, *halftime* nebo *forvard*. Během první republiky český jazyk ještě neznal fotbalový slang, *mluvu lidí určité pracovní nebo zájmové skupiny s charakteristickými výrazy: sportovní, studentský*,³² a proto se Poláček uchýlil k užívání anglických výrazů. Jednotlivé termíny se však přizpůsobují českému jazyku a stávají se ohebnými dle českých vzorů. Zároveň si však můžeme všimnout, že dílo obsahuje i počestěné výrazy. Ať už se jedná přímo o název knížky, kdy slovo *ofsajd* pochází z anglického *offside*, nebo pojem *mač*, jenž vznikl z výrazu *match*. Anglické termíny u popisu fotbalových situací rovněž nejsou náhodné, neboť původ kopané je v Anglii a odsud byla převzata většina termínů.

³² Kraus, Jirí a kol., (2009), s. 734.

V díle se objevují i další germanismy. Například slovo *undrholt*.³³ „*Já nevím, co v tom viděj ty kopálisti za undrholt.*“³⁴ *Undrholt ukazuje na Unterhalt, ale má význam Unterhaltung*³⁵, což v překladu znamená zábava či potěšení. Zde si můžeme povšimnout, že Poláček neužíval jen typický žargon, ale i dialekt, což je *něspisovný útvar národního jazyka odlišující se některými strukturními rysy a užíván na určitém území*,³⁶ jenž byl specifický pro německou menšinu žijící v Praze. Tato nerudná poznámka byla řečena důchodci, kteří odsuzují fotbal. Jak už bylo v předchozích kapitolách zmíněno, proti fotbalu a sportu obecně se stavěla určitá skupina společnosti a stejně jako Holan či Bureš, i Poláček ji dokázal vystihnout. Ovšem Poláček dokázal tuto skutečnost vyjádřit jedinou větou, zatímco Bureš i Holan neváhali s dlouhým popisem charakteru a jeho negativním postojem ke sportování.

A jako poslední samozřejmostí ve sportovním románu z žižkovského prostředí jmenujme názvy klubů. Na Žižkově sídlí Viktorie, již se familiárně přezdívalo Viktorka. Kluby v Československu si toto přízvisko často vybíraly, neboť Viktorie znamenalo vítězství. To potvrdil i výše zmíněný Karel Bureš. Dalšími často jmenovanými mužstvy jsou i odvěcí rivalové ze Slávie či Sparty, kteří patřili k nejslavnějším celkům jak v Praze, tak v celé zemi

Kožený míč Karla Bureše taktéž obsahuje dva fotbalové názvy, které přesně zapadají do fotbalového kontextu popisované doby, Viktoria a Meteor. Ani jedno jméno klubu ale nebylo vybráno náhodně či snad autorem přímo vymyšleno. Opět se totiž nechal inspirovat skutečnými jmény klubů, které se objevovaly ve fotbalových kruzích. S tím je navíc spojena i myšlenka expresivity, která se u Bureše nevyskytla v takovém rozsahu jako například u Holana nebo v díle *Muži v ofsajdu* Karla Poláčka. Jediným anglickým ekvivalentem je slovo *football*,³⁷ které bylo nejen ve třicátých a čtyřicátých letech hojně užíváno v dobovém tisku. Ačkoli se slovo fotbal psalo anglickým stylem, sportovci i fanoušci ho vyslovovali českým způsobem. Lidé totiž na počátku dvacátého století, kdy se datují počátky fotbalu u nás, znali jen psanou formu z novin, nikoli mluvenou z televizí a rozhlasů, ty ještě totiž neexistovaly. A proto se postupně anglický termín *football* nahradil českým výrazem fotbal.

³³ Poláček, Karel, (1982), s. 29.

³⁴ Tamtéž, s. 29.

³⁵ *Národní ústav lidové kultury* [online] [cit. 2016-10-08] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.nulk.cz/ek-obsah/ceskylid/html/knihy/ceskylid01/texty/0277-0554.htm>>.

³⁶ Kraus, Jiří a kol., (2009), s. 171.

³⁷ Bureš, Karel, (1947), s. 7.

Podobná situace je i v případě slova hokej. Český kánon užíval anglický výraz *hockey*, který nakonec přešel do dnešní podoby, a to hokej.

5.4 Peritext díla

U Holanova díla *Jan Kalista hokejista* je už na první pohled zjevné, že se jedná o sportovní román, jelikož autor se zaměřil i na peritext díla. Peritext, neboli vnitřní paratext, *se nachází v bezprostřední blízkosti textu a je tedy součástí knihy jako celku.*³⁸ Myslí se tím například jméno autora, předmluva či doslov anebo obrázek na obalu knihy. Holan pro obal knihy použil vyobrazení Jana Kalisty jako hokejisty v historicky přesném dresu, tehdy svetru národního týmu, s bruslemi na nohou a hokejkou v ruce.

U Karla Bureše ani Karla Poláčka z obálky knihy sportovní téma nerozpoznáme. Avšak Jaroslav Žák u své knihy *Vydržte až do finišu* vtisknul svému dílu sportovní nádech hned na začátku. Jsou zde totiž nakresleni tři běžci, kteří usilují o doběhnutí až do cíle. František Kožík ve svém díle *Vlajka vítězů* taktéž dbá na grafické zpracování. Jeho publikace obsahuje několik obrázků, které vystihují mladé lidi při sportování.

5.5 Odraz dobových médií

Právě média mají hlavní podíl na popularitě sportu v Čechách. *Lidové noviny*, *Rudé Právo* nebo *Národní listy*, později pak *Československý rozhlas*, přinášel čerstvé sportovní výsledky, informace a reportáže, kterými čtenářům přiblížil vzrušující a spontánní momenty dramatických klání, které diváky upoutaly. Ti díky sportovnímu nadšení alespoň na chvíli zapomněli na starosti všedních dní, přičemž se mohli svobodně ponořit do svého sportovního světa.

Emil Holan v celé knize velice věrně nastiňuje dobový obraz hokeje v Československu. K vrcholům celé knihy, a to nejen obsahově, ale i jazykově, patří užití mluvené podoby publicistického stylu prostřednictvím rozhlasového komentáře, při kterém je popisován průběh hokejového zápasu. Diváci, kteří nejsou přítomni na stadionu, poslouchají průběh utkání z amplionu. Jak už bylo v kapitole Hokej v Čechách ve 30. letech 20. století zmíněno, o rozmach rozhlasového komentáře se

³⁸ *KTD - Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* [online] [cit. 2017-03-11] Dostupné na World Wide Web: <<http://aleph.nkp.cz/publ/ktid/00001/51/000015139.htm>>.

nejvíce zasloužil Josef Laufer. Holan jeho práci pak věrně dokumentuje obsáhlým popisem hokejového utkání. Nejenže systematicky shrne dosavadní průběh zápasu, ale díky sportovní, konkrétně hokejové terminologii, vtiskne textu speciální charakter, jenž diváka uvede do obrazu celé hry.

Holan do své reportáže povedeně vtiskl prvky sportovní žurnalistiky. Použil personifikaci, neboli oživení neživých věcí, která sportovní publicistiky patří. *Ted' přichází ke slovu švédská obrana.*³⁹ Neopomenul ani výskyt sportovních frazémů – *ustálených slovních tvarů, v němž alespoň jeden tvar má jedinečnou funkci a význam spojení není přímo odvoditelný z významů tvarů.*⁴⁰ Autor užil obrátů jako *zachytit puk* či *ztratit puk*,⁴¹ čímž jasně dodal tématu správné nastínění situace.

Zatímco Holan se ubral k rozhlasovému komentáři, Karel Poláček ve svém díle *Muži v ofsajdu* použil reportáže. Reportáž je *zajímavě podané líčení aktuální nebo významné události, prostředí na základě přímého pozorování nebo dokumentárního materiálu: novinářská, filmová, rozhlasová.*⁴² Tím Poláček vtisknul dílu sportovní povahu, neboť podobné slohové útvary se běžně vyskytovaly v prvorepublikovém tisku, takže adresát neměl problém s porozuměním daného stylu.

Termíny jako *team, foul, offside* či *chance* nejsou ničím neobvyklým. A to ani tím, že jsou v anglickém znění. Sportovní novináři a spisovatelé totiž běžně užívali germanismy a sportovní slova z anglického jazyka i přesto, že *na konci 19. a na začátku 20. století směřovala terminologie k internacionalizaci a tím pádem byla snaha vytvořit paralelní českou terminologii k terminologii mezinárodní.*⁴³ Jednalo se jen o obory s *rozvinutou literaturou popularizační,*⁴⁴ kam se však sport do té doby nezařadil. Proto autoři užívali anglická slova, kterými zaplňovali mezery kvůli chybějícím českým výrazům. Čtenáři neměli s těmito anglickými ekvivalenty problém, jelikož se zela běžně objevovaly v denním tisku, ve sportovní sekci. Ve třicátých a čtyřicátých letech měla sportovní rubrika v dobových novinách už pevné místo. Jak například dokazuje úryvek z *Lidových novin* ze 7. 1. 1937. *Přípravy čs. hokejistů na Londýn – Úterní trening hokejového národního mužstva byl opět*

³⁹ Holan, Emil, (1940), s. 111.

⁴⁰ Kraus, Jirí a kol., (2009), s. 260.

⁴¹ Holan, Emil, (1940), s. 111.

⁴² Kraus, Jirí a kol., (2009), s. 695.

⁴³ Čechová, Marie; Krčmová, Marie; Minářová, Eva, (2008), s. 219.

⁴⁴ Tamtéž, s. 219.

*zřetelnou ukázkou, jak diletantsky se příprava – přes to, že je již nejvyšší čas – na světové mistrovství v Londýně provádí.*⁴⁵ Další podobné anglicko – české výrazy jsou v tehdejších novinách zcela běžné, a proto není nijak neobvyklé, že se objevují i v knihách. Čtenáři tedy sportovnímu jazyku velice dobře rozumí a hokejové termíny jako *offside* nebo *foul*⁴⁶ jim nejsou cizí v mluvené řeči, ani v písemném projevu.

Tezi o vlivu denního tisku ve sportovních románech podpořil i František Kožík ve své knize *Vlajka vítězů*. „*V cizině mají pro to všechno zjednodušený název 'fair play'. Kdo ví, co to je? " Jak by nevěděli. Čtou přeci sportovní rubriky novin.*⁴⁷ Kožík vzletně dokreslil, že noviny a sportovní témata tehdejších periodik patřily k samozřejmostí tehdejšího života.

⁴⁵ *Digitální knihovna* [online] [cit. 2017-02-20] Dostupné na World Wide Web: <<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:738385a0-2ccd-11dd-b529-000d606f5dc6?page=uuid:fe347a10-2c0a-11dd-a9b4-000d606f5dc6>>.

⁴⁶ Holan, Emil, (1940), s. 111.

⁴⁷ Kožík, František, (1941), s. 63.

6 OBRAZY SPORTOVNÍ LITERATURY

Sportovní literatura se zakládá na několika typických obrazech, které se s větší či menší pravidelností vyskytují u sportovních románů nebo v literatuře pro děti a mládež se sportovní tematikou. Často jsou v těchto dílech zobrazováni žáci nebo studenti, již opětují lásku ke sportu. Setkávají se i s nefér chováním na hřišti či mimo něj, které však v konečném důsledku může mít výchovnou podstatu. Sportovní diskurz se neodklonil ani od sportujících žen, jež se svými výsledky leckdy rovnají mužům nebo je dokonce předčí. Romány se ale nezaměřují jen na ženy pěstující sport, ale i na jejich vedlejší role, kterými jsou pasovány do řad fanoušků a pozorovatelů. Neoddělitelnou součástí sportovní tematiky se pak stává právě obraz fanouškovství. Většina sportovních děl obsahuje pohledy diváka, jež zpestří průběh hry, a které navíc rozvinou samotný děj knihy.

6.1 Žáci a studenti

Jak už bylo v kapitole Rozvoj sportu v Čechách ve 30. a 40. letech řečeno, sport pěstovali především žáci a studenti. A to i přes nevoli rodičů a dalších dospělých. Většina dospělých sport buď neuznávala jako vhodnou volnočasovou aktivitu, nebo byla po své pracovní době natolik vyčerpána, že na sportování neměla pomyslení.

Stejný obraz můžeme sledovat ve sportovní literatuře. Kniha *Jan Kalista hokejista* je postavena na sporu mezi studentem gymnázia a jeho otcem. Zatímco mladý Jan Kalista chce sportovat, především hrát lední hokej, jeho otec Antonín Kalista a také profesor Hruban jsou radikálně proti. Děj se vystupňuje natolik, že Jan nejprve lže, později se vydává pod pseudonymem, aby mohl nastoupit k zápasu se svým týmem, a nakonec dokonce odjíždí bez svolení otce z domova, jelikož v Praze touží shlédnout mezistátní utkání Česko – Švédsko. V hlavním hrdinovi se odehrává morální boj. Buď uposlechnout rozkaz otce a zanechat sportu úplně, nebo se vydat do Prahy, zažít dobrodružství a navštívit hokejový zápas.

Jan Kalista se nakonec rozhodne pro druhou volbu. Láska pro sport u něj vyhraje i přesto, že má z otce strach a ctí ho. Po návratu domů nemá otec pro jeho chování pochopení, ovšem i díky promluvě s profesorem Holanem, který se přikloní na stranu Jana, přeci jen povolí svému synovi sportovat.

Student Kalista je však vyobrazen jako chytrý chlapec. Ve škole má problémy pouze s latinou, což profesor Hruban objasňuje jeho otci Antonínovi. „*Váš syn je celkem dobrý žák, dokonce mohu říci, velmi dobrý,*“⁴⁸ ale jeho neznalost latiny prý způsobuje větší soustředění na sport než na učení. Avšak díky sportu měl Kalista pevný charakter a nikdy nezradil své přátele. Občas se dopouštěl klukovských lumpáren, ale na hřišti i mimo něj ho autor vyobrazil jako vzor pro všechny spolužáky.

Podobný obraz, tedy studenta milující sport a otce, který je proti, můžeme sledovat i v díle Karla Bureše *Kožený míč*. Otec chce vychovat ze syna Jan Přibáně vzorného sedláka. Mladý hrdina se tohoto zaměstnání nezříká, ale mimo to by chtěl hrát i fotbal. V tomto díle otec přeci jen dovolí svému synovi hrát fotbal na vysoké úrovni, ale poté, co Jan po fotbalovém zápase onemocní, mu tento sport zakáže.

I Jan Přibán patří mezi bystré studenty. Jeho příběh se odehrává v létě o prázdninách, kdy si užívá volno a po něm se chystá do hospodářské školy, jak si to přál jeho otec. Nikdy otci neodmlouval, vždy mu dobře a rád se vším na statku pomáhal. Snad i proto otec akceptoval jeho večerní fotbalové zápasy.

Když Jendovi skončily prázdniny, dokonce mu dovolil, aby ve městě, kde studuje hospodářskou školu, nastupoval za tamější organizované fotbalové mužstvo. Oproti Holanově knize tedy otec ke sportu svolí už v průběhu děje a nikoli až na jejím konci. Ale poté, co Jan onemocní, opět Janovi fotbal a veškerý sport zakazuje, jelikož by ho sportování příliš unavilo a neměl by dostatečnou sílu na práci. V samém závěru přeci jen od svého zákazu nepatrně ustupuje a Jendovi alespoň na konci dne fotbal znovu dovolí.

Obraz studentů můžeme vidět i v díle Františka Kožíka *Vlajka vítězů*. Tato kniha je typickým příkladem literatury pro děti a mládež. Nejenže je zde kladně popsán sport, jeho výchovné cíle, ale publikace navíc obsahuje tematické obrázky sportujících dětí. A také zde čtenář pozoruje sportující žáky a studenty. Hlavní hrdina Toník Juran je totiž žákem, který se ke sportu, gymnastice, dostane díky studentu vysoké školy Václavu Malinovi.

⁴⁸ Holan, Emil, (1940), s. 4.

Toníkovou inspirací ke sportu je totiž právě Václav Malina, který zachrání topícího se Toníkova kamaráda. Hlavní protagonista chtěl umět plavat a být statný jako mladý zachránce. Proto se přihlásí do klubu gymnastů, kde Malina trénuje malé sportovce. Mezi Toníkem a Václavem nakonec vznikne díky sportu pevné pouto.

Díla *Jan Kalista hockeyista*, *Kožený míč* i *Vlajka vítězů* jsou knížky určeny pro děti a mládež. Mají totiž poznávací a výchovný charakter, který je typický právě pro literaturu mládeže. *Postavy mají být charakterizovány především dějem, jednáním a ne rozvláchnou přímou charakteristikou. Významné místo zde tedy bude mít syžet. Děj se má rychle a jasně rozvíjet – dílo má být dynamické.*⁴⁹ Autoři se tedy vyhýbají detailním popisům, a čtenář je tak rychle vtažen do děje, který plynule a nerušeně spěje k vrcholu vyprávění. Kompozice díla navíc má charakter *jednoduchosti a přehlednosti.*⁵⁰ Myšlenka děl není nijak komplikovaná, jazyk neobsahuje složité a nejasné termíny. Avšak v případě Emila Holana může mít mladší čtenář přeci jen problémy s některými anglickými ekvivalenty z hokejového prostředí při popisu samotné hry. Tyto prostředky, to znamená přejatá slova bez bližšího vysvětlení, však slouží k rozvoji jazykových schopností mladých čtenářů.

Obraz studentů v těchto dílech proto není nijak náhodný. Nejen, že je zasazení těchto postav dáno historickým kontextem, kdy především studenti prosazovali sport na českém území, ale také proto, že literatura pro mládež často obsahuje postavy z řad studentů. *Dětská literatura musí úzce souviset se školní výchovou*⁵¹ a podle toho také autoři zvolili své hlavní hrdiny. V tomto aspektu vynikají knihy Holana a Kožíka, neboť děj *Jana Kalisty hockeyisty* a *Vlajky vítězů* se často odehrával i ve školních lavicích, zatímco v *Koženém míči* se Bureš o škole jen zmiňuje. Z tohoto důvodu je Holanovo a Kožíkovo dílo typičtější, neboť zde autoři dobře vyvážili *psychologické a pedagogické nadání.*⁵²

⁴⁹ Pleskot, Jaroslav, (1977), s. 5.

⁵⁰ Tamtéž, s. 6.

⁵¹ Tamtéž, s. 9.

⁵² Tamtéž, s. 9.

6.2 Nečestné jednání

Všechna díla, která byla vybrána pro analýzu sportu v české literatuře ve 30. a 40. letech, prezentují téma sportu jako kult lidské chrabrosti, odvahy, vůle a pevného charakteru. Nečestné jednání by se v tomto případě dalo rozdělit na dvě kategorie: unfair jednání na hřišti a unfair chování mimo něj. Ve všech publikacích si čtenáři mohou všimnout připomínek nespokojených fanoušků či hráčů, že některý ze soupeřů fauloval. Takovéto zákroky, které vyplynou ze hry a z emocí, se dají do jisté míry omluvit. Ke sportu totiž i takovéto momenty neodmyslitelně patří.

V knize Karla Bureše *Kožený míč* ovšem autor nechal čtenáře nahlédnout i do chodu organizovaného městského družstva, které na rozdíl od toho vesnického není postaveno na čistotě sportu. Je zde ukázána moc majitele klubu, jenž prosazuje svůj vliv nad čistotu sportu. Čtenář zde tak sleduje nekalé praktiky a nečestné chování v zákulisí, které jsou naprostým kontrastem přirozenosti sportu, a to čistotou a ušlechtilostí sportovních aktivit.

V hlavním dění těchto nečestných aktivit stojí dva muži proti jednomu – továrník Humpál, předseda klubu, spolu s trenérem Kaderou proti druhému trenérovi Zíkovi. Už jen vnější charakteristika Humpála naznačuje jeho chladný postoj ke sportování – *vysoký tlustoch [...], mluví velkopanským tónem, nepouštěje při tom z úst prázdnou cigaretovou špičku*.⁵³ Spolu s ním se do nekalých praktik pouští i Kadera, ovšem pouze proto, že továrník Humpál je mocný člověk a má z něho strach. Trenér Kadera byl popsán jako *drobný, suchý muž, který nevyhlížel právě sportovně*.⁵⁴ Je popisován jako šedá postava, jež se raději podřídila svému nadřízenému, než aby si zadělala na problémy.

Trenér Zítka je opakem továrníka Humpála i Kadery, jak vnější, tak vnitřní charakteristikou. V mládí hrál aktivně fotbal, ovšem kvůli zranění musel skončit, proto se vrhl na trénování, neboť si uchoval lásku ke sportování. Se záplem a nadšením předává rady mladým dorostencům.

Hybatelem celého konfliktu se stal nevinný Jan Přibáň. Už během prvního tréninku v něm totiž Zítek poznal ryzí talent a okamžitě ho chtěl zabudovat do mužstva, ale továrník Humpál s tím nesouhlasil a chtěl Jana přesunout do nižší

⁵³ Bureš, Karel, (1947), s. 49-50.

⁵⁴ Tamtéž, s. 50.

kategorie. Motiv nelibosti Humpála vůči Příbáňovi se záhy vysvětlil. Předseda klubu Humpál má totiž v týmu svého syna Vildu, který hraje na stejném místě jako Jan Příbáň. Hrdina z vesnice je lepším fotbalistou než předsedův syn, avšak v tomto případě nehrála kvalita hráče hlavní roli. Humpál jeví zájem o to, aby Jan nebyl zařazen do týmu, ovšem Zítek na podobné úvahy nehledí a chce Příbáň v mužstvu za každou cenu.

Jan Příbáň zůstává v družstvu, ale jen do doby, než onemocní zápallem plic. Chlapec z vesnice neonemocněl proto, že by mu zesláblo tělo, ale spíše duše. Celý život věřil, že ve sportu nemůže být nespravedlnost a že vyhraje vždy ten lepší. I přes jeho větší kvality se nakonec musel podřítit tomu, že na jeho místo, místo středního útočníka, nastoupil syn předsedy Humpála Vilda.

Jenda, který se vrátil domů na vesnici, opět začal věřit v čistotu sportu, až když se se svými bývalými spoluhráči opět scházel za vesnicí na večerní fotbal. Autor Karel Bureš trefně zachytil situaci kolem organizovaných mužstev. Vykreslil, že peníze a moc občas mají větší váhu než samotné výkony na hřišti, čímž je ničena krása a čistota sportu.

Podobný obraz nečestného jednání byl zaznamenán i Františkem Kožíkem v knize *Vlajka vítězů*. Kožík se však nezaměřil na postranní úmysly postavy mimo sportovní hřiště, ale přímo na fotbalovém trávníku.

Hlavní hrdina Toník Juran byl Sokolem a cvičil gymnastiku. Sport pro něj představoval nejen zábavu, ale i výchovný prvek, díky němuž se stal trpělivějším, čestnějším a pracovitějším. Proto se v jedné z kapitol nebojácně postavil soupeři, který se na hřišti choval nefér.

Toníka pozval kamarád, aby si šel s dalšími chlapci zahrát fotbal. I když ho více bavila gymnastika, nakonec svolil, neboť byl pohybově nadaný na všechny sporty. Během hry se pak jeho spoluhráč dopustil několika faulů a přestupků, které porušují fotbalová pravidla. Toník byl nespokojen s nečestností hráče, a i přesto, že se jednalo o jeho spoluhráče, vyčetl mu jeho nespportovní chování. V očích čtenáře získal Toník další sympatie.

Ihned v následující kapitole pan učitel vysvětluje svým žákům, že chovat se neférově, je špatné. Nejenže do sportu ani do běžného života toto chování nepatří, ale taktéž by sportovce výhra dosažena podvodem jistě netěšila.

Především druhý příklad o nečestnosti ve sportu naznačuje typický obraz literatury pro děti a mládež. Autor zde užil výchovný prvek, který mladému čtenáři dává jasně najevo, že člověk by se měl chovat čestně nejen ve sportu, ale i v běžném životě.

6.3 Ženy ve sportu

Sportovní literatura nejen 30. a 40. let, co se týče ženského zastoupení, je přeci jen poněkud chudší a konzervativnější. V tomto období se o nich nejvíce rozepsal Vlasta Burian ve svém románu *Klub fotbalových panen* a zmínku o sportování žen si neodpustil ani Jaroslav Žák v díle *Vydržte až do finišu*.

Komik Vlasta Burian napsal svůj román *Klub fotbalových panen* v roce 1937 a lehce zde popsal nejen fotbalové mužstvo jako celek, na který se román zaměřuje, ale také fanoušky, jejich výkřiky, dojmy a dokonce potyčky. Sám Burian totiž aktivně hrál fotbal za Žižkov a Spartu, takže toto prostředí mu bylo důvěrně známé.

Ve své knize se Burian soustředí na fotbalový tým, leč oproti ostatním autorům se koncentroval netradičně na ženský fotbal. Středem tohoto díla se toto mužstvo stalo nejen díky svým fotbalovým schopnostem a skvělým výsledkům, ale především proto, že byl sestaven pouze z žen pod názvem Gazely.

Všechny členky týmu vystupovaly velice jednotně, ať už na hřišti či mimo něj, což dokazuje jedna z posledních scén. Celý tým se jednohlasně shodne, že odjede hrát do Ameriky, zde ovšem odehrají pouze jeden zápas. Hráček si totiž při plavbě do zámoří našly budoucí partnery, kteří si nepřáli, aby nadále hrály fotbal, čímž Burian humoristicky podtrhl tento román.

Burian vykreslil ženský fotbalový tým jako schopný a jednotný celek. Představitelky mužstva byly výborně obeznámeny nejen s pravidly hry, ale i s taktikou fotbalového pojetí. Z tohoto pohledu můžeme vidět kontrast s Poláčkovým dílem *Muži v ofsajdu*. V Poláčkově próze si totiž muž musel ženu vychovat dle obrazu svého, neboť partnerka fotbalového fanouška musí fotbalu bezpodmínečně rozumět. Zatímco Eman Habásko mladší nakonec přivedl svou budoucí ženu Emilku k fotbalu, panu Načeradcovi se to nepodařilo a jeho choť nadšení svého manžela nijak nesdílela.

Jaroslav Žák užil při popisování žen ve sportu svou typickou dávkou humoru a nadhledu. Poprvé se Žák ve své knize zmiňuje o ženách v kapitole o tenisu uvedené podtitulem *Vládkyně kurtů*. Jeho obraz žen je v této pasáži poněkud v rozporu s typickým sportovním chováním. *Milostpaní vládne klubu tvrdě a diktátorsky. Na její rozkaz jsou závodníci vypuzeni z hřiště, případně některý z nich musí nastoupit s dámou do mixdoublu. Sport, který vládkyně provozuje, je jakýsi balet, spojený s poskoky, odpalováním míčků a řečnickými cvičeními.*⁵⁵

V další kapitole ovšem Žák přistupuje k tomuto tématu už poněkud seriózněji. Dokonce nastiňuje možnost, že ženy a dámy se mohou s muži nejen rovnocenně měřit, ale že by je dokonce v mnoha disciplínách bez zaváhání předčily. Žák také zmiňuje i úspěšné III. světové ženské hry, které se v roce 1930 konaly v Praze. Vysokou návštěvnost si pak zdůvodnil po svém. *Jaký rozdíl proti mužským závodům, na nichž několik ospalých diváků dríme ve stínu bariér. [...] Ostatně přiznejme, že se málokdy přihodí, aby bylo možno spatřit tolik skotačících dívek pohromadě.*⁵⁶

Menší četnost ženské sportovní literatury v době první republiky je znatelná. Ženy se totiž v době mezi 30. a 40. léty 20. století upínaly ke sportům spíše ladným a nikterak náročným, jako bylo například krasobruslení, nikoli fotbal či hokej. O těchto sportech se tudíž tolik nepsalo ani v novinách, takže autoři románů neměli potřebu a možná ani dostatečnou inspiraci pro taková témata.

6.4 Fanoušci

Nedílnou součástí většiny sportovních událostí jsou fanoušci. Za doby první republiky, v protektorátu i po druhé světové válce se fanouškovská základna všech sportů neustále zvětšovala. Autoři sportovních románů tento jev věrohodně zachytili a typickými výkřiky či chováním přesně vykreslili obraz sportovního diváka. V tomto ohledu se nejvíce proslavil Karel Poláček v díle *Muži v ofsajdu*. Ovšem i v románech *Jan Kalista hokejista*, *Kožený míč*, *Vydržte až do finise* nebo *Klub fotbalových panen* jsou fanoušci nepostradatelnou součástí sportovního prostředí.

V románech se sportovní tematikou obvykle vystupuje postava fanouška, která se nachází ať už v davu na fotbalové tribuně, nebo podél vesnického hokejového kluziště. Tento typ příznivce často a rád vykřikuje hesla, jež podporují jeho oblíbený

⁵⁵ Žák, Jaroslav, (1971), s. 60.

⁵⁶ Tamtéž, s. 80.

klub, avšak zároveň uráží mužstvo soupeře. Tím se často dostane do konfliktu s příznivci soupeřícího mužstva. Fanoušek však nezapřičiní nepříjemný stav omylem, ale právě s úmyslem se do takovéto situace dostat. Následuje pak slovní přestřelka, kdy oba soupeři častěji uráží tým rivala, než by vychvalovali svůj oblíbený celek. Takový obraz nabídl čtenářům například Karel Poláček v knize *Muži v ofsajdu*, neboť hlavní hrdinové skončili po vzájemné potyčce dokonce až na policejní stanici, anebo Vlasta Burian v díle *Klub fotbalových panen*, kde se dokonce strhla šarvátka mezi diváky Sparty a Slavie.

Jaroslav Žák se naopak v publikaci *Vydržte až do finise* zaměřil na jiný druh diváka. Samotný název podkapitoly *Lidový srandista mezi divokými fandý*⁵⁷ naznačuje, že autor vyobrazil jedince, který si taktéž neodpustí nedůtklivé poznámky, ovšem rázně se vyhýbá jakýmkoliv fyzickým konfrontacím. Podle Žáka se takový fanoušek může pouštět do dialogu s jinými diváky, avšak nikdy ho neopouští humor a nadhled.

Jak už bylo v kapitole *Karel Poláček – Muži v ofsajdu* řečeno, román z roku 1931 se více než na sportovce samotné zaměřuje na fanoušky. Poláček samozřejmě mistrně popisuje samotnou hru s detailním komentářem, ovšem samotná fabule se více soustředí na diváky, jejich fandění přímo na stadionu a jak sport ovlivňuje jejich každodenní život. V tomto případě je fotbal hybatelem děje a zároveň představuje jen jakousi kulisu každodenního počínání jednotlivých postav.

Obraz Poláčkových fanoušků už hraničí s fanatismem, dost možná se o čirý fanatismus jedná. Příznivci nejenže neúnavně straní „svému“ týmu, ale dokonce se za něj modlí. Takto Eman starší odříkal fotbalovou modlitbu: „*Velký Bože, jenž si stvořil všecko tvorstvo, tudíž i SK Viktorii Žižkov, nedej, aby tvůj věrný klub podlehl v tak významném zápase, když se jedná o umístění v mistrovské tabulce. [...]. Ale těsné vítězství, to bys mohl Viktorce dát, to by byla maličkost pro Tebe, jenž si všemohoucí. Amen!*“⁵⁸ Tato modlitba čtenáři naznačuje, že pro postavy znamená fotbal víru. Upínají se k němu jako k nejdůležitější věci v jejich životě.

⁵⁷ Žák, Jaroslav, (1971), s. 70.

⁵⁸ Poláček, Karel, (1982), s. 40.

Ale právě toto chování dodává dílu humoristický nadhled. Poláček totiž jejich počinání komentuje s patřičným nadhledem a nadsázkou, která je doprovázena i v dialozích postav. Autor zde rovněž svěže popisuje, jak se rodí fotbalový fanoušek. Jeho náklonnost k určitému klubu je většinou dána místem narození nebo bydliště. Proto například žižkovští obyvatelé musí podporovat žižkovské kluby a podobně.

Poláček i Burian využili obrazu fanouškovské hádky jako začátku hlavního děje, kdy se střetly dvě hlavní postavy. V prvním případě se střetli Eman Habásko mladší a pan Richard Načeradec. Dílo Vlasty Buriana pak k sobě díky střetu fanoušků po letech svedlo Josefa Duchnu a jeho chůvu Annu, což vedlo k dalšímu rozklíčování příběhu.

Naopak v chlapeckých románech *Jan Kalista hokeyista* a *Kožený míč* jsou diváci postaveni do role sekundárního elementu, který pouze dokresluje sportovní zápas a na syžet díla nemají žádný vliv. Autoři se často zaměřují na výkřiky, které mají trojí obsah. Buď fanoušek povzbuzuje svůj tým, nebo provolává nechvalné pokřiky proti soupeři, anebo jeho slova plná hněvu míří k rozhodčímu, jenž nesprávně posoudil situaci a tím poškodil fanouškovo oblíbené mužstvo.

Ať už tedy je role fanouška v románu jakákoli, obraz této postavy nezpochybnitelně patří do diskurzu sportovní literatury. Nejen pro své dotvoření sportovní kulisy, ale také pro leckdy důležitou součást samotného děje.

6.5 Z náhradníka hrdinou

Protože se sportovní literatura zaměřuje především na mládež, nabízí se tak, aby jednotlivé příběhy sportovců skončily šťastně. U všech vybraných děl v této bakalářské práci se tak skutečně děje, ovšem u díla *Jan Kalista hokeyista* a *Vlajka vítězů* je dokonce navozen pocit překvapivého vítězství, kdy ani sám hlavní hrdina nedoufá, že by mohl rozhodnout zápas nebo vyhrát první místo.

V prvním případě rozhodne Jan Kalista mezinárodní hokejové utkání Československo – Švédsko, když přitom ani neměl zasáhnout do průběhu zápasu. Jeho starší bratranec, taktéž Jan Kalista, totiž reprezentuje Československo a mladý hrdina se za ním, i přes zákaz otce, přijel do Prahy podívat. Starší reprezentant pak dovolil Janovi při zápase sedět vedle něj na střídačce a pozorovat souboj z bezprostřední

blízkosti. V průběhu utkání se pak staršímu Janovi udělalo špatně a ze zápasu na chvíli odstoupil, přičemž svůj dres, tehdy svetr, propůjčil svému mladšímu bratrancovi.

Nikdo si však této záměny nevšiml a Jan Kalista mladší se na několik okamžiků dostal na ledovou plochu, přičemž se mu podařilo vstřelit jedinou branku zápasu. Ačkoli soupeř protestoval proti neoprávněnému startu, rozhodčí branku uznal a Jan Kalista se stal národním hrdinou, neboť rozhodl celostátně sledované hokejové utkání.

Podobný obraz se naskytl i v knize *Vlajka vítězů*. Toník Juran celé čtyři roky poctivě trénoval, aby byl nominován do reprezentace a s ní i na mistrovství světa v gymnastice. Jeho odhodlání ho nakonec skutečně dostalo až do reprezentačního týmu, se kterým na šampionát odcestoval, ale pouze v roli prvního náhradníka.

Během turnaje se tak nepředpokládalo, že by Toník mohl nastoupit v nějaké disciplíně, i když byl bezesporu talentovanější a lepší než jeho kolegové v týmu. V průběhu soutěže se však nejlepší československý závodník zranil a místo něj nastoupil právě Toník. Přes počáteční nervozitu všechny disciplíny zvládl výborně. Při předposledním cvičení, skoku do výšky, si ale při dopadu poranil loket, což mu bránilo nastoupit do poslední disciplíny, a to šplh po laně.

Hlavní hrdina ale překonal bolest a ke šplhu se vydal s řádným odhodláním. *Bolest křivila Toníkovi tvář. Ale jeho ruce neodpadly od lana, křečovitě stiskl dlaně, udržel se, šplhal výš a výš, přivykal bolesti, byl stále rychlejší...*⁵⁹ Toník nakonec získal dostatečný počet bodů pro to, aby Československo získalo titul mistrů světa.

Autoři se k těmto motivům uchýlovali nejen proto, že se jedná o literaturu pro děti a mládež, ale rovněž z důvodu, aby malý čtenář mohl s nadšením sledovat boj československých sportovců. Kniha *Vlajka vítězů* má ale i druhý účel, k němuž autor směřoval. Její první vydání totiž vyšlo v roce 1941, a kniha tak *měla být jako oslava československých sportovců povzbuzením malých i dospělých čtenářů, naši gymnasté měli v ní být vtělením odvahy a síly.*⁶⁰ Povzbuzením se myslí dodání odvahy a naděje během druhé světové války, kdy nacisté okupovali československé území. Stejným směrem se totiž ubíralo i dílo Jaroslava Žáka *Vydržte až do finišu. Když v roce 1939 odevzdal přítel Synek tuto knihu zaměstnanci úřadu, pohlédl onen výborný muž na titul*

⁵⁹ Kožík, František, (1941), s. 126.

⁶⁰ Tamtéž, s. 5.

a poznamenal: „Vydržíme!“ A promluvil za všechny optimisty, kteří nikdy nepochybovali, že národ jako celek doběhne vítězně v cíli a že ve finiši dokáže, co dovede.⁶¹ Toto napsal sám autor do svého úvodu, čímž vysvětlil, že samotná kniha může představovat obrazné vyjádření boje Čechoslováků proti nacistům. Už samotný název *Vydržte až do finíše* značí jistou dvojsmyslnost, kdy autor odkazuje nejen na sportovní výkony, ale i na dobový sociální kontext.

Sportovní romány tedy neměly jen pobavit, jako tomu bylo v případě Karla Poláčka, ale i povzbudit národ a dát mu naději v nelehkých časech jako to předvedl Jaroslav Žák nebo František Kožík.

⁶¹ Žák, Jaroslav, (1971), s. 5.

7 ZÁVĚR

Téma sportu v české literatuře ve 30. a 40. letech 20. století je rozšířenějším jevem, než by se na první pohled mohlo zdát. Během této periody totiž vyšlo velké množství publikací, ať už se jedná o krásnou literaturu, poezii nebo odborné publikace zaměřující se na výklad a pravidla daného sportu. Tato práce se ale zaměřila jen na beletrii, v níž se sport stal primárním tématem.

Na začátku této práce je proto definován pojem sportu. Nejprve byl popsán jeho vývoj a dopady na civilizaci. Sport se ukázal být jako masový fenomén už od počátku lidstva, neboť představoval důležitý prvek v samotném přežití. Lidské společenství nakonec postupně začalo pěstovat sport i v rámci volného času jako zábavnou složku svých všedních dní. V literatuře se téma sportu vleklo jako červená nit, neboť se o něm zmiňoval už Homér ve svých epických básních *Ilias* a *Odyssea*. Postupně se tohoto odvětví dotkli i autoři v době humanismu, Jan Amos Komenský v 17. století a v 19. století i Miroslav Tyrš.

Definice sportu pak není tak jednoznačná, jak by se mohlo zprvu zdát. Sport má totiž několik podob, od rekreačního po profesionální. Nejkomplexnější vysvětlení sportu publikoval Michal Králík, jenž pěti body vystihl podstatu sportu. O samotnou definici se pokoušeli i samotní autoři literárních děl, kteří vystihli především jeho dobrý vliv na člověka, a to jak po fyzické, tak psychické stránce.

Sportovní literatura taktéž věrně odráží dobové poměry tehdejší sportovní scény. Nejpopulárnějšími sporty, stejně jako dnes, byly hokej a fotbal. Jejich rozvoj však nenastal simultánně. Zatímco fotbal byl ve 30. a 40. letech už na tehdejší poměry na vysoké úrovni, neboť fotbalisté pravidelně hráli ligovou soutěž a reprezentace vydobyla stříbro na mistrovství světa 1934, hokej se teprve formoval. Jeho největší rozmach nastal právě ve 30. letech, kdy se začaly stavět stadiony a začala se hrát liga.

Avšak i další sporty se těšily velké oblibě, například atletika nebo lyžování. Jejich popularitě pomohl i dobový tisk, který se na svých stránkách často zmiňoval o těchto aktivitách. Stejnou měrou se o rozvoj sportu a jeho vliv na diváky podílel i rozhlas, jmenovitě pak Josef Laufer, který se zasloužil o první rozhlasové vysílání.

Díky těmto faktorům se sportovní literatura rychle rozvíjela a našla si své čtenáře. Autoři těchto děl totiž vhodně pojali nejen dobový kontext sportu, ale i přesné vyjadřování sportovců a fanoušků, díky kterým vtiskli dílu sportovní charakter.

Klíčovými díly pro tuto práci se staly *Jan Kalista hokejista* od Emila Holana, *Kožený míč* Karla Bureše, *Vydržte až do finiše* od Jaroslava Žáka a *Muži v ofsajdu* Karla Poláčka. V práci však figurují i další dvě díla, a to *Vlajka vítězů* od Františka Kožíka a *Klub fotbalových panen* Vlasty Buriana, jako podpůrný materiál pro komparatistiku.

Všechna tato díla obsahovala charakteristické rysy, které nedomyslitelně patří ke sportu a sportovním románům. Expresivní složku děl nejvíce zastupují fanoušci, kteří svými pokřiky dávali najevo své emoce a citový vztah k oblíbenému mužstvu. Diváci a fanoušci pak reprezentovali i další znak sportovního prostředí, a to obecnou češtinu, neboť na těchto místech se spisovná čeština příliš nevyskytovala. Autoři tak detailně zachytili nespisovnou mluvu jednotlivých postav.

Slovník sportovních děl byl navíc obohacen i o anglické ekvivalenty. S těmito slovy byl čtenář dobře obeznámen už z dobových médií, takže jejich porozumění nebyl problém. Tato slova taktéž navozovala skutečný obraz sportu a navíc vyprazdňovala prázdné místo v českém lexikonu, neboť v době první republiky ještě pro některé sportovní termíny neexistovaly vhodné ekvivalenty.

Analýza sportovních děl také ukázala, že vybrané prózy se shodovaly v obrazech, které autoři pomocí sportu nastínili. Často se v daných prózách vyskytovali studenti, žáci, neboť se jednalo o historické zakotvení těchto postav a také proto, že tato díla si vybrala za cílovou skupinu právě děti a mládež. Pomocí této literatury tak autoři popsali i nečestné jednání, obraz fanoušků a jejich role, nebo dokonce ženy ve sportu.

Obrazová příloha pak ilustruje vhodné zobrazení sportovních výjevů na stránkách samotných děl. Sportovci jsou většinou zobrazeni v pohybu při vykonávání sportu. Nejčastěji jsou v obrazové příloze fotografie z díla *Vlajka vítězů*, autor se zaměřil na atletiku, kde hlavní hrdina například vrhá kouli, nebo běhá.

Sportovní literatura se ve 30. a 40. letech zaměřovala především na děti a mládež. Sport měl výchovnou formu, kterou autoři zdůraznili i ve svých prózách. Zároveň svěže odrážel i samotnou dobu, nejen co se týče vyjadřovacích prostředků, ale i historického kontextu, jenž se odrážel ve všech vybraných dílech.

8 SEZNAM LITERATURY

A) Literární zdroje:

- Bureš, Karel. *Kožený míč*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Jan Kobes, 1947, 107 s.
- Burian, Vlasta. *Klub fotbalových panen*. 2. vyd. Praha: Agentura Tip Š, Akropolis, 1991, 107. IBSN: 80-900354-1-8.
- Cvrček, Václav, a kol. *Mluvnice současné češtiny I.: Jak se píše a jak se mluví*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010, 354. s. IBSN 978-80-246-1743-5.
- Čechová, Marie, Marie Krčmová a Eva Minářová. *Současná stylistika*. 1. vyd. Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 381 s. IBSN 978-80-7106-961-4.
- Gut, Karel; Prchal Jaroslav. *100 let českého hokeje*. 1. vyd. Praha: AS Press, 2008, 351 s. IBSN: 978-80-903552-4-8.
- Chloupek, Jan a kol. *Stylistika češtiny*. 1. vyd. Praha: SPN, 1991, 294 s. IBSN 80-04-23302-3.
- Holan, Emil. *Jan Kalista hokejista*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Jaroslav Tožička, 1940, 139 s.
- Jelínek, Radovan; Jenšík Miloslav a kol. *Atlas českého fotbalu od roku 1890*. 1. vyd. Praha: Jelínek Radovan, 2005, 384. s. IBSN 80-903645-1-9.
- Komenský, Jan Amos: *Všenáprava (Panorthosie). Všeobecné porady a nápravě věcí lidských (část šestá)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1950, 284 s.
- Kožík, František. *Vlajka vítězů*. 2. vyd. Praha: Olympia, 1969, 131 s.
- Kulhánek, Otto. *Zlatá kniha lyžování*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1989, 596 s. IBSN 27-083-89.
- Kraus, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A – Ž*. 2. vyd. Praha: Academia, 2009, 880 s. IBSN 978-80-200-1351-4.
- Králík, Michal. *Právo ve sportu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001, 278 s IBSN 80-7179-532-1.

Kronika olympijských her 1896 – 1996. Praha: českého vydání Fortuna Print, 1996, 312 s. ISBN: 80-85873-53-2.

Laufer, Josef. *50 let v našem sportu*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1955, 189 s.

Olivová, Věra. *Lidé a hry*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1979, 604 s.

Pleskot, Jaroslav. *Úvod do literatury pro mládež*. 2. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1977, 232 s.

Poláček, Karel. *Muži v ofsajdu*. 12. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1982, 240 s. ISBN: 22-018-82.

Tyrš, Miroslav. *Hod olympický*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1968, 61 s.

Vrzáňová, Ája a Alena Kohoutová. *Na bruslích do světa*. 1. vyd. Praha: Kanzelsberger, 1993, 104 s. ISBN 80-85387-11-5.

Zamarovský, Vojtěch. *Vzkříšení Olympie*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, k. s. – Knižní Klub, 2003, 260 s. ISBN 80-7190-014-1.

Žák, Jaroslav. *Cesta do hlubin študákovy duše*. 1. vyd. Praha: Karel Synek – nakladatelství, 1938, 166 s.

Žák, Jaroslav. *Vydržte až do finiše*. 3. vyd. Praha: Olympia, 1971, 126 s.

B) Online zdroje

KTD - Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. [cit. 2017-04-22]. Dostupné z:

<http://aleph.nkp.cz/publ/ktd/00001/51/000015139.htm>

Lidové noviny [online]. Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, Pavel Váša a František Šelep, Jaroslav Rejzek, 1937, 45(10) [cit. 2017-04-22]. ISSN 1802-6265.

Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:738385a0-2ccd-11dd-b529-000d606f5dc6?page=uuid:fe347a10-2c0a-11dd-a9b4-000d606f5dc6>

Muži v ofsaidu. In: Československá bibliografická databáze [online]. [cit. 2017-04-22].

Dostupné z: <http://www.cbdb.cz/kniha-688-muzi-v-offsidu-muzi-v-offsidu>

Národní ustav lidové kultury. Národní ustav lidové kultury [online]. [cit. 2017-04-22].
Dostupné z: <http://www.nulk.cz/ek-obsah/ceskylid/html/knihy/ceskylid01/texty/0277-0554.htm>

9 PŘÍLOHA

Obrazová příloha ukazuje, že sportovní literatura je zaměřena především na děti a mládež. Autoři tak užili ve svých dílech obrázky atletů, hokejistů či fotbalistů, jež byly už na obálce knížky, viz kapitola *Peritext díla* nebo je umísťovali přímo do kapitol knih. Nejvíce se na obrazovou dokumentaci zaměřil František Kožík ve svém díle *Vlajka vítězů*. Naopak u Karla Poláčka – *Muži v ofsajdu* nebo Jaroslava Žáka – *Vydržte až do finiše* se obrázek objevuje jen na obalu knihy.

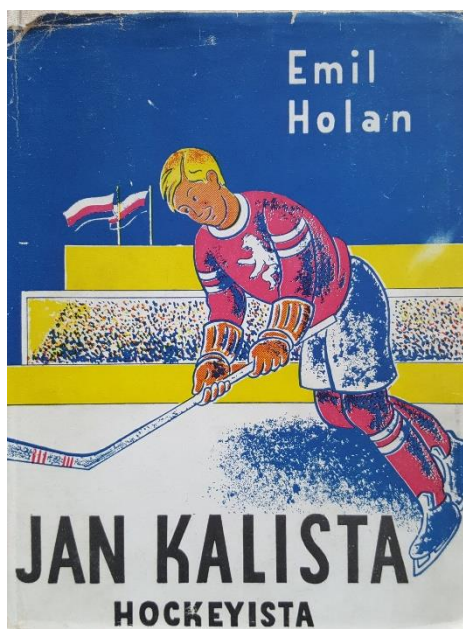
Seznam příloh

obr. 1. Obal knihy Jaroslava Žáka – Vydržte až do finiše	59
obr. 2. Obal knihy Emila Holana – Jan Kalista hockeyista	59
obr. 3. Obal knihy Františka Kožíka – Vlajka vítězů	60
obr. 4. Různé variace obalů knihy Karla Poláčka – Muži v ofsajdu.....	61
obr. 5. Karel Bureš – Kožený míč	62
obr. 6. Emil Holan – Jan Kalista hockeyista.....	62
obr. 7. František Kožík – Vlajka vítězů	63
obr. 8. František Kožík – Vlajka vítězů	63
obr. 9. František Kožík – Vlajka vítězů	64
obr. 10. František Kožík – Vlajka vítězů	64
obr. 11. Karel Bureš – Kožený míč	65
obr. 12. František Kožík – Vlajka vítězů	65
obr. 13. Karel Bureš – Kožený míč	66
obr. 14. Karel Bureš – Kožený míč	66
obr. 15. Karel Bureš – Kožený míč	67
obr. 16. Karel Bureš – Kožený míč	67
obr. 17. Karel Bureš – Kožený míč	68
obr. 18. František Kožík – Vlajka vítězů	68
obr. 19. František Kožík – Vlajka vítězů	69
obr. 20. František Kožík – Vlajka vítězů	69
obr. 21. František Kožík – Vlajka vítězů	70

Obrazová příloha

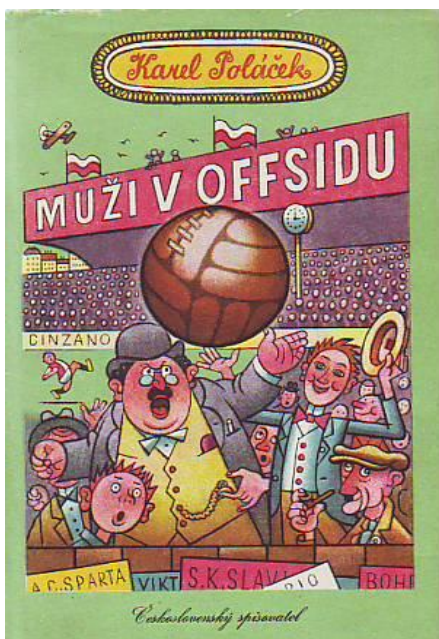
obr. 1. Obal knihy Jaroslava Žáka – *Vydržte až do finiše*

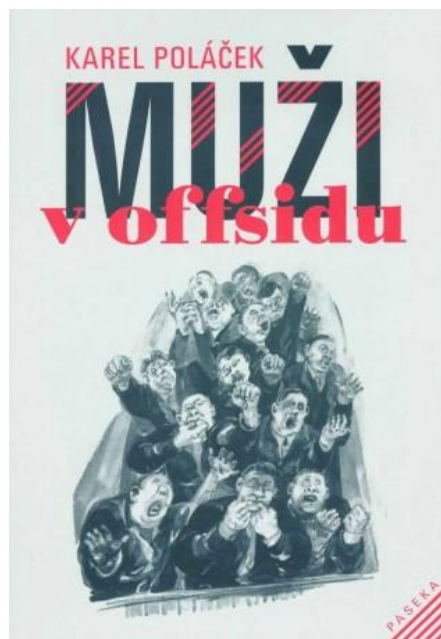
obr. 2. Obal knihy Emila Holana – *Jan Kalista hockeyista*

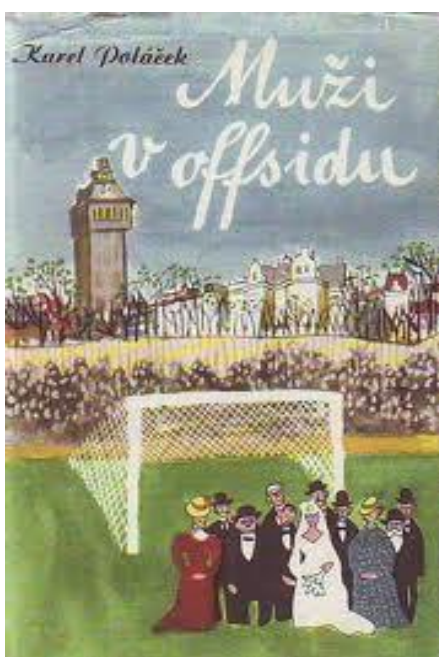
obr. 3. Obal knihy Františka Kožíka – *Vlajka vítězů*

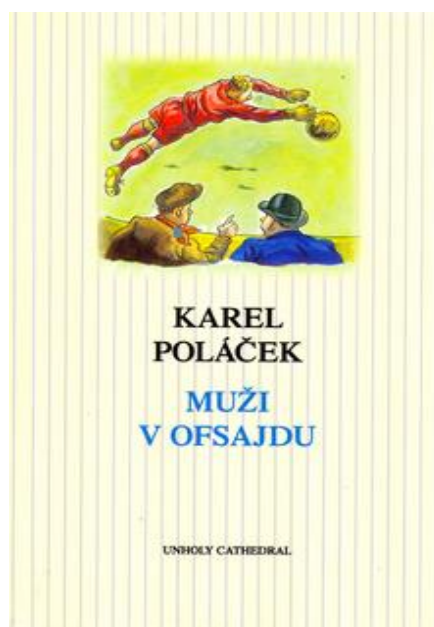
62

63

64

65

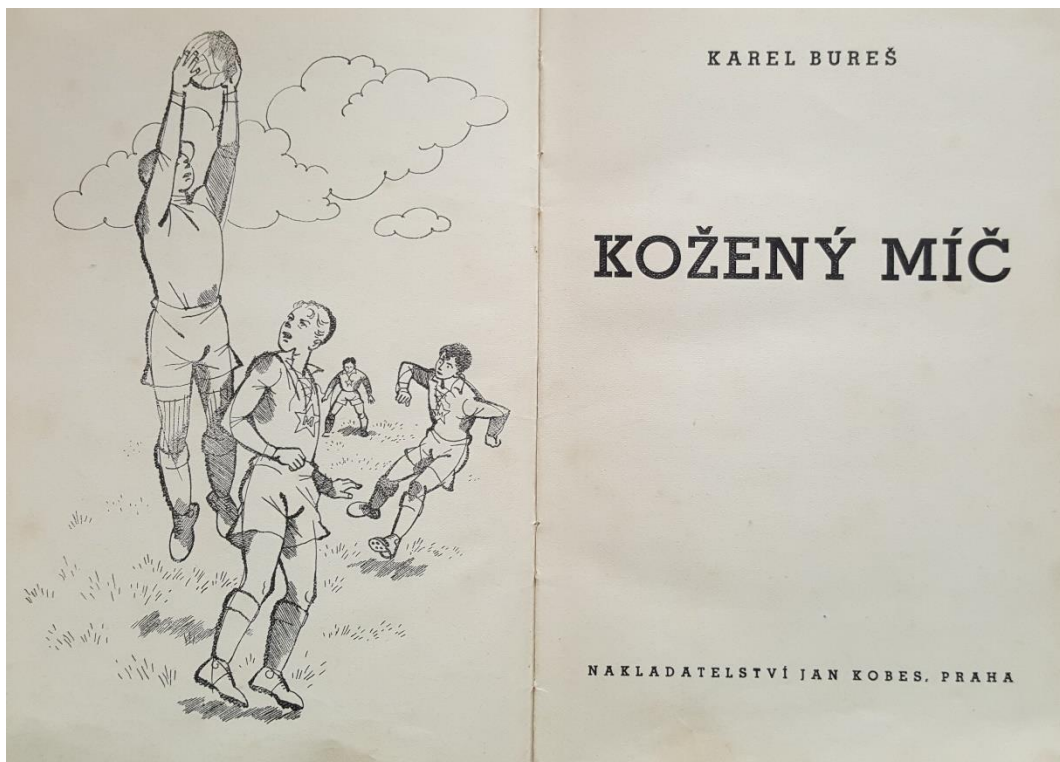
obr. 4. Různé variace obalů knihy Karla Poláčka – *Muži v ofsajdu*

⁶² AUTOR NEUVEDEN. Československá bibliografická databáze [online]. [cit. 17.4.2017]. Dostupný na WWW: <http://www.cbdb.cz/kniha-688-muzi-v-ofsidu-muzi-v-ofsidu>.

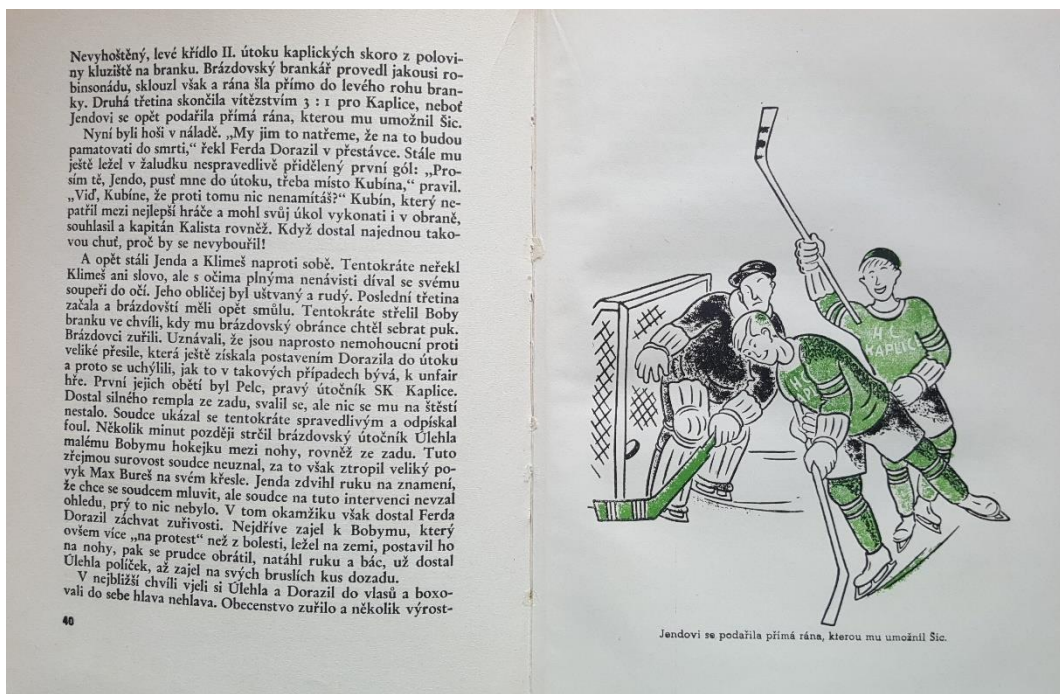
⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

obr. 5. Karel Bureš – *Kožený míč*

obr. 6. Emil Holan – *Jan Kalista hokejista*

Za čtrnáct dní, jedné červnové neděle, byl zájezd na slavnost do Uherského Brodu.

Toník dosud nic takového nepoznal a všechno prožíval zvědavě a pln dychtivosti: sraz za časného jitra na nádraží, cestu vlakem,

uvítání v Brodě, průvod s hudbou městem — a pak vystoupení na krásném zeleném cvičišti, lemovaném vysokými stromy.

Zazněly fanfáry a za dunivého pochodu zaplavily zástupy cvičenců prostranství, rozběhly se do roztupu na značky — a pak se to na hřišti zavlilo barvami, jako by rozkvetly neznámé květiny, zdvihaly se, klesaly, zavíraly, znovu se otvíraly a pohybovaly jako v závanech větru.

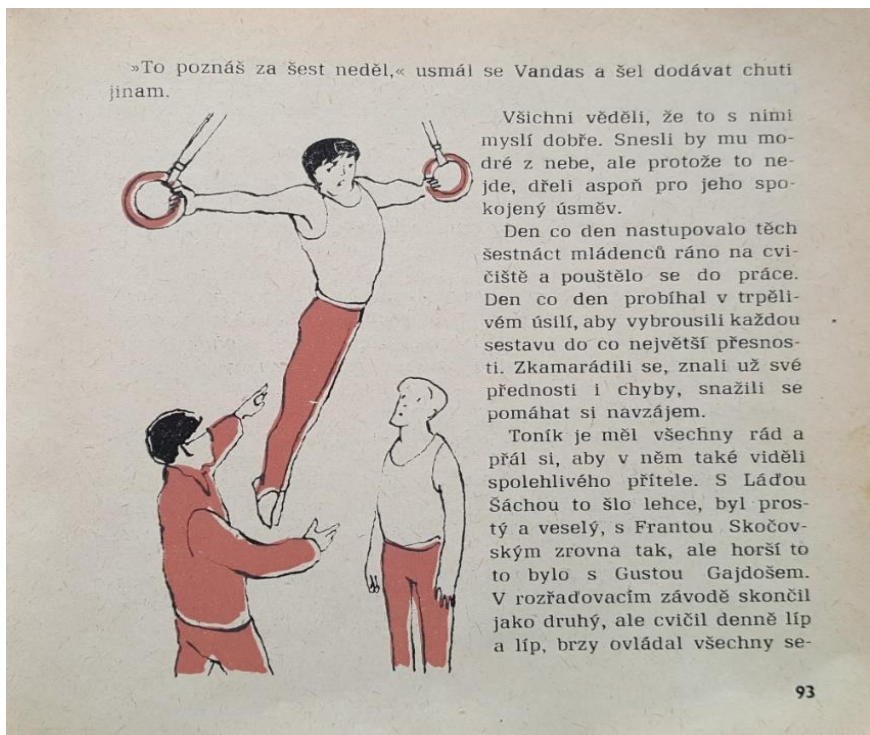
obr. 7. František Kožík – *Vlajka vítězů*

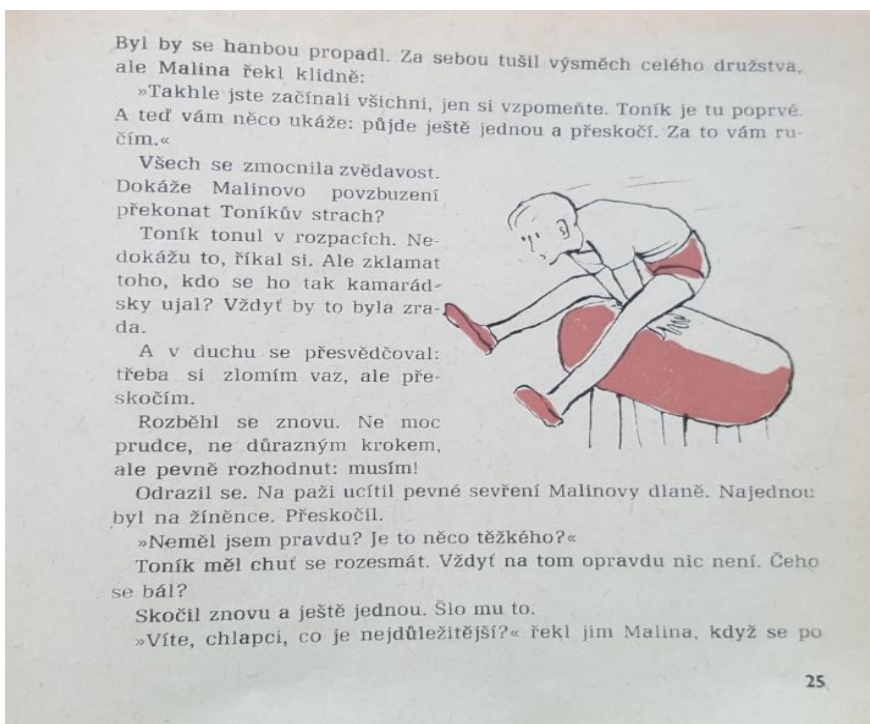
Zazněla píšťalka, ozval se povel, chlapci roztroušení po hřišti se řadili.

Malina zavedl Toníka do svého družstva. Nebyl nejmenší, zapadl asi doprostřed.

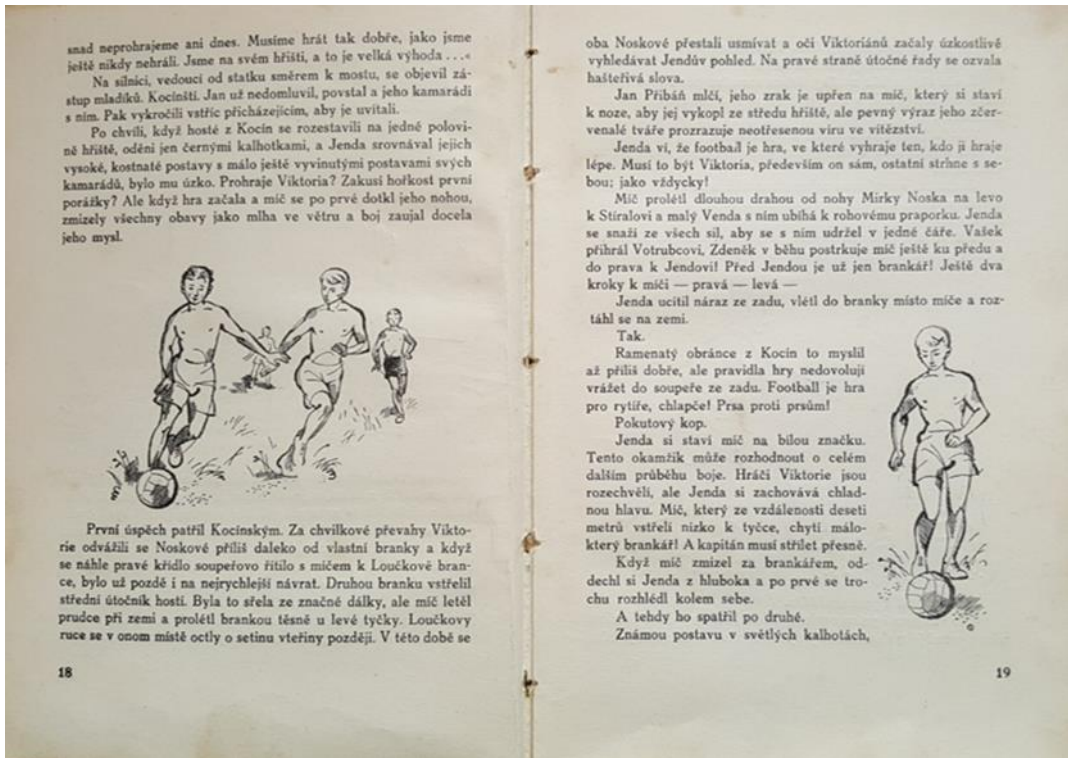
obr. 8. František Kožík – *Vlajka vítězů*

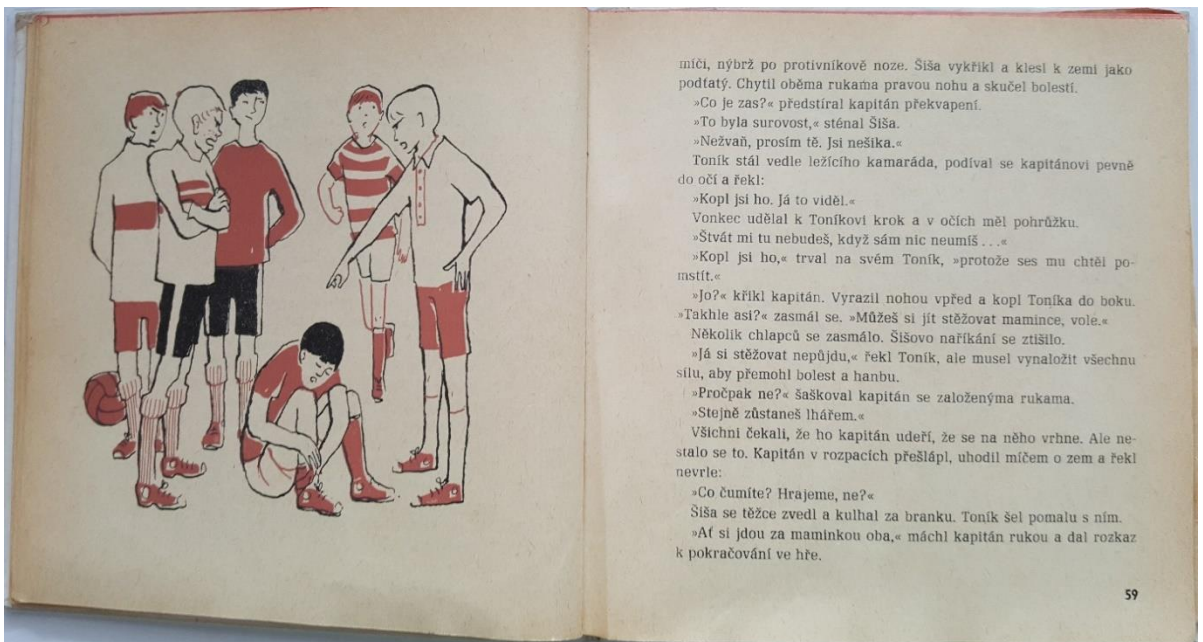
obr. 9. František Kožík – *Vlajka vítězů*

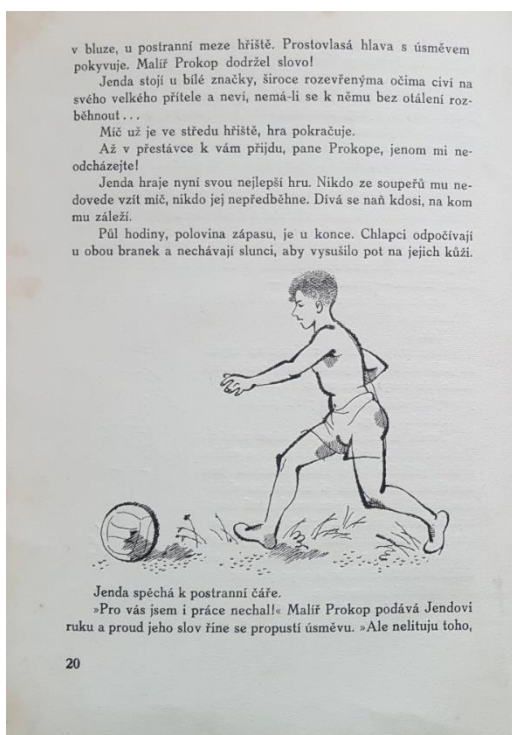
obr. 10. František Kožík – *Vlajka vítězů*

obr. 11. Karel Bureš – *Kožený míč*

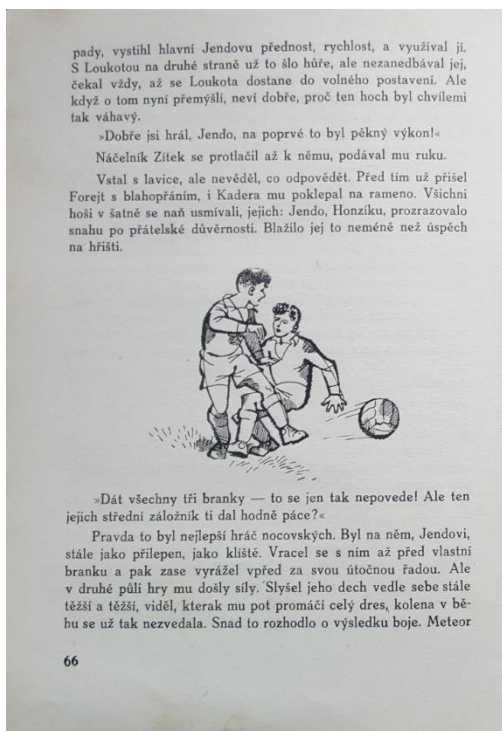
obr. 12. František Kožík – *Vlajka vítězů*

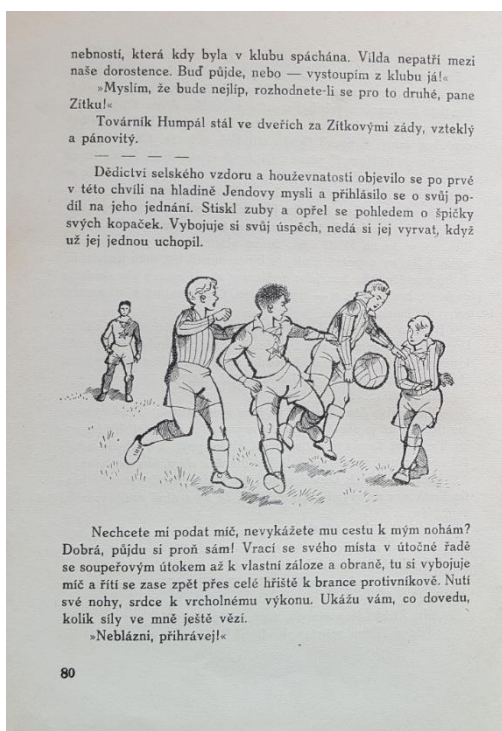
obr. 13. Karel Bureš – *Kožený míč*

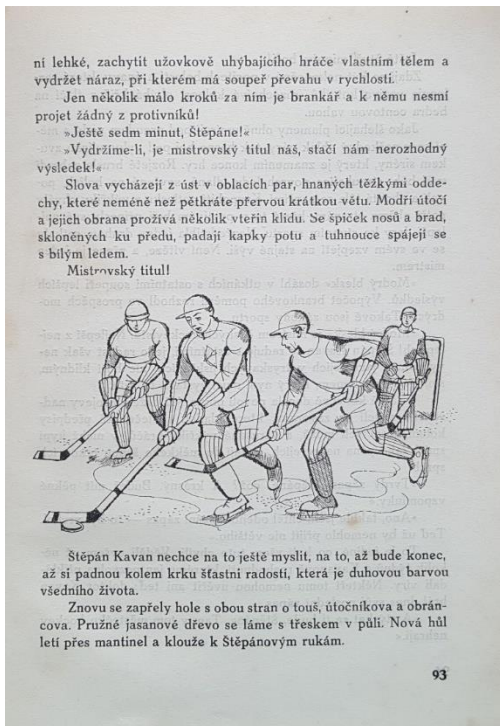
obr. 14. Karel Bureš – *Kožený míč*

obr. 15. Karel Bureš – *Kožený míč*

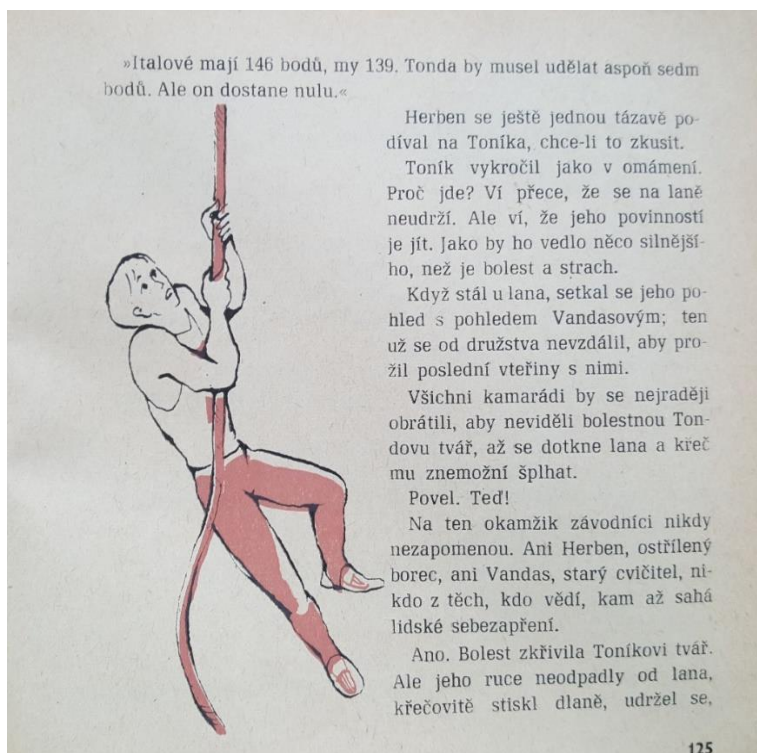
obr. 16. Karel Bureš – *Kožený míč*

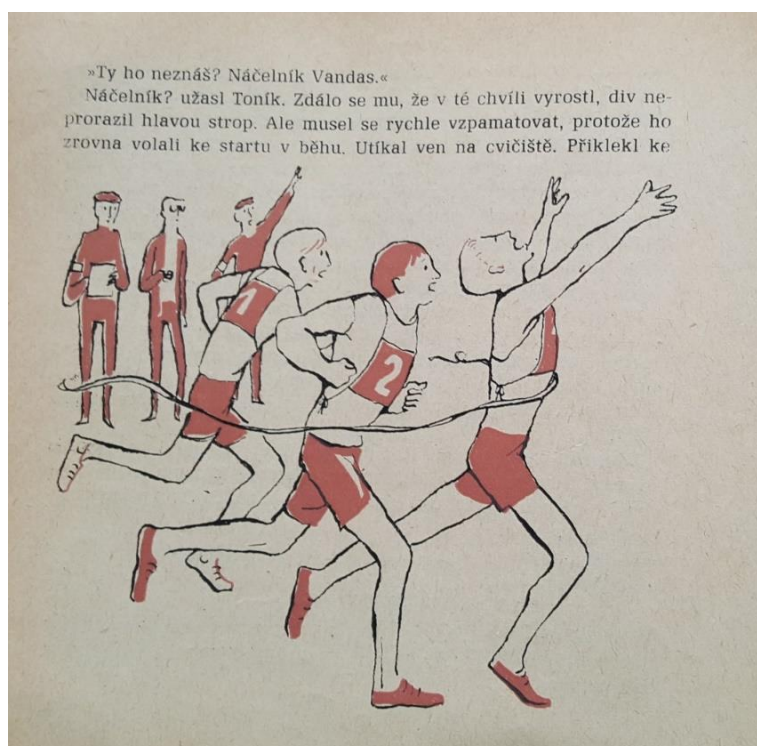
obr. 17. Karel Bureš – *Kožený míč*

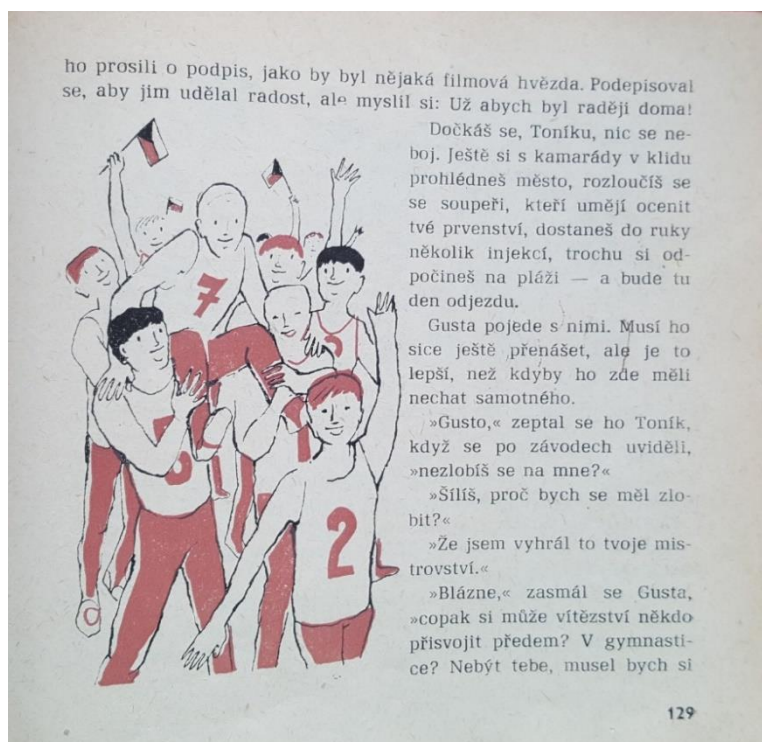
obr. 18. František Kožík – *Vlajka vítězů*

obr. 19. František Kožík – *Vlajka vítězů*

obr. 20. František Kožík – *Vlajka vítězů*

ho prosili o podpis, jako by byl nějaká filmová hvězda. Podepisoval se, aby jim udělal radost, ale myslil si: Už abych byl raději doma!

Dočkáš se, Toníku, nic se neboj. Ještě si s kamarády v klidu prohlédneš město, rozloučíš se se soupeři, kteří umějí ocenit tvé prvenství, dostaneš do ruky několik injekcí, trochu si odpočineš na pláži — a bude tu den odjezdu.

Gusta pojede s nimi. Musí ho sice ještě přenášet, ale je to lepší, než kdyby ho zde měli nechat samotného.

»Gusto,« zeptal se ho Toník, když se po závodech uviděli, »nezlobíš se na mne?«

»Šílíš, proč bych se měl zlobit?«

»Že jsem vyhrál to tvoje mistrovství.«

»Blázne,« zasmál se Gusta, »copak si může vítězství někdo přisvojit předem? V gymnastice? Nebýt tebe, musel bych si

obr. 21. František Kožík – *Vlajka vítězů*